№ 272 ՈՒՐԲԱԹ, 9 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ

1911

ԵՐԵՍՈՒՆԻՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ 9 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ № 272

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի. Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ. Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը. Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5. Tiflis, Rédaction „Mschak". Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից). Յայտարարութիւնները ընդունւում են [illegible]. Յայտարարութիւնների համար վճարում են յուրաքանչիւր տողի համար 20 կոպէկ. Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1912 ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, 11 ամսվանը 10 ր., 10 ամսվանը 9 ր., 9 ամսվանը 8 ր., 8 ամսվանը 7 ր., 7 և 6 ամսվանը 6 ր., 5 ամսվանը 5 ր., 4 ամսվանը 4 ր., 3 ամսվանը 3 ր., 2 ամսվանը 2 ր., 1 ամսվանը 85 կ. և 15 կ. [illegible]

Ամերիկայի բաժանորդների համար [illegible] 32 ֆրանկ. [illegible] 10 րուբլի. [illegible] 120 ղրուշ.

Հասցէները փոխելու համար պէտք է ուղարկել նախկին հասցէն, և մեկնել 40 կ. [illegible]

Հին բաժանորդներից խնդրվում է կցել [illegible] նախկին տպագրված հասցէն իր վրա ունեցող համարը:

Մեր հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԻ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

„ՄՇԱԿԻ" ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻՑ

Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրվելու պատճառով առեղծվում են մի շարք անխնդիքական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութեան գրասենեակին հնարաւորութիւնից յունվարի 1-ից կանոնաւորապէս թերթն ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ:

Առաքել և Սոֆիա Աւագեանցները խորին վշտով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին իրանց սիրելի՝ անհրոջ և հօր՝

ԱՐՍԷՆ ԱՒ.-Բ. ԲԱԳՐԱՏՈՒՆՈՒ

մահը: Ամբիոքը ամեն օր, երեկոյեան ժամը 6-ին, հանգուցեալի բնակարանում, Խլէբնայա հրապարակ, տուն Սողոմոնեանի, № 1. Յուղարկաւորութիւնը տեղի կունենայ շաբաթ, դեկտեմբերի 10-ին, ցեր. ժամը 3½-ին, հանգուցեալի բնակարանից դէպի Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցին: Կարգը կը կատարվի կիրակի, դեկտեմբերի 11-ին, պատարագից յետոյ, ժամը 12-ին: Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը:

(կ.) 1146. 2—1

Իւրիեվի Համալսարան. Մասնաւոր Դասընթացքների

ԽՈՐՀՐԴԻՑ

(Լուսաւորութեան Մինիստրութեան իրաւասութեան ներքոյ գտնվող)

Բացված է խնդիրների ընդունելութիւն 1912 թ. գարնանային սեմեստրի համար՝ բժշկական և բնագիտական ֆակուլտէտների I, II, III և IV կուրսերի, և մաթեմատիկական ֆակուլտէտի I, II և III կուրսերի համար: Դասաւանդութեան ծրագիրը, ծաւալը և ձևը նոյնն է՝ ինչ որ Իւրիեվի համալսարանինը: Ընդունվում են երկու սեռի անձեր: Ուսման վճարը՝ բժշկական ֆակուլտէտի համար 75 ռուբ., բնագիտ. և մաթեմատ. ֆակ. համար 50 ռուբլի իւրաքանչիւր սեմեստրը: Խնդիրները պէտք է ուղարկել վերատեսչի անունով (гор. Юрьевъ, Лифл. г., Мельничная ул., № 1). Դասընթացքներին կից կայ ատամնաբուժական բաժանմունք 3-ամեայ դասընթացքով և համալսարանական ծրագրով: Վճարը 85 ռուբլի իւրաքանչիւր սեմեստրը:

Դասընթացքների վերատեսուչ՝ պրօֆ. Մ. Ռոստովցեվ

(դ.15, յ.4,15) առ. 1148. 4—1

ՔՈՒԹԱՅԻՍԻ

ԱԶՆՈՒԱԿԱՆԱԿԱՆ ՄԻԽԱՅԼՕՎՍԿԻ ԲԱՆԿԻ

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

սրանով յայտարարում է ի տեղեկութիւն ամենքի, որ դեկտեմբերի 31-ից 1911 թ. ա) տարեկան վճարը՝ տրված և տրվելիք գիւղական փոխառութիւններով՝ պահեստի դրամագլուխ կազմելու և Բանկի վարչական ծախքերի համար, նաև Քութայիսի նահանգի հողագործ ժողովրդի հասարակական կարիքներին բաւարարութիւն տալու համար դրամագլուխ կազմելու՝ լինելու է ¾ տոկոսի փոխարէն—½% (§ 30 Բանկի կանոն.), բ) գիւղական և քաղաքային գրաւականներով փոխառութիւններ վերցրած անձերի վճարելիք %-ը՝ պահեստի դրամագլուխ կազմելու և Բանկի վարչական ծախքերի համար, նաև Քութայիսի նահանգի հողագործ ժողովրդի հասարակական կարիքներին բաւարարութիւն տալու համար դրամագլուխ կազմելու՝ կը պակասեցվի $^1/_{10}$%-ով փոխառութեան իւրաքանչիւր տասներորդ մասի հանգուցման համար և գ) գնահատումներին վերաբերեալ ծախքերի ծածկման և գրաւական թղթեր պատրաստելու համար նախկին 1% վճարի փոխարէն պահանջվելու է ¾% (§ 31 Բանկի կանոն.):

(10) առ. 1063. 3—2

Բերլինի համալսարանի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

Ներքին հիւանդութիւններ՝

առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի:

Սրսկումներ նաև տուբերկուլիններով:

Ընդունելութիւնը ամեն օր՝

առաւօտեան ժամը 9—11-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը:

Католическая ул. д. № 10. Տելէֆօն № 792.

(ա.օ.) առ. 989. 100—49

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ԱՌԱՋ

Կաթողիկոսական ընտրութիւնը դարձաւ փորձաքար որոշելու մեր հասարակական ներկայ բարքերի և հասարակական գործողների բռնած դիրքերի որակը:

Եւ մենք տեսանք անպատմելի բաներ:

Ո՞վ կարող էր, յիրաւի, կարծել, թէ 1911 թւին հայ կաթողիկոսական պատգամաւորին կասեն թէ՝ դու չը պէտք է ղեկավարվես քեզ ընտրող ժողովրդի տրամադրութեամբ և քո սեփական խղճի թելադրանքով, այլ ուրիշ ուժի, օրինակ, ազգային ժողովի բռնադատ ցուցումներով:

Այդ մենք լսեցինք հրապարակի վրա, արտասանված բարձրաձայն:

Այդ մէկ:

Մենք նոյնպէս լսեցինք, թէ ազգային ժողովը իր յայտնի որոշումը ընտրական իրաւունքի սահմանափակման մասին կատարել է այն հոյակապ դրդումով, թէ նա այդ որոշումով առաջն կառնէ պառակտումների:

Կատարվում է մի գործողութիւն, որ հէնց ինքն է դնում սկիզբը պառակտման:

Միթէ ուրիշ իրաւունքներ խեղդելը պառակտում վերացնելու միջոց է:

Աբդիւլ-Համիդը մի ժամանակ վերջ դնելով Կ. Պոլսի ազգային ժողովի գոյութեանը՝ նոյնպէս ուզում էր իր և հայերի միջև եղած պառակտումը վերացնել:

Միթէ դա առողջ տրամաբանութիւն է:

Այդ երկու:

Դուք կարդացիք, թէ ինչու են բեկվել Մոսկվայի պատուիրակային ընտրութիւնները: Պատճառաբանութիւններից մէկն եղել է այն, թէ ընտրական ժողովը մոլորած է եղել արձանագրութեան մէջ կաթողիկոսական թեկնածուի անունը, իբրև պարտաւորական մի հանգամանք, մինչդեռ պատուիրակը պաշտօնապէս պէտք է լինի ազատ իր գործողութիւնների համար:

Այստեղ այդ տեսակ տրամաբանութիւն է պահանջվում, իսկ ազգային ժողովի որոշման վերաբերութեամբ ուրիշ տրամաբանութիւն:

Միմեանց հակասող տրամաբանութիւնների մի մեծ մթերանոց է ամբարված ընտրական գործի մէջ ներկայումս:

Այդ երեք:

Մենք անշուշտ խորապէս վշտացած ենք, որ իր էութեամբ մեզ համար յարգելի Կ. Պոլսի ազգային ժողովը անսպասելի կերպով ոտք դրեց խախուտ հողի վրա և չարամիտ թելադրանքների տակ կատարեց մի սխալ:

Բայց աւելի վշտալին այն է, որ սխալը չէ ուղղվում, որ սխալի ուրուականը շարունակում է բարոյական ծանր մթնոլորտի մէջ պահել մարդկանց և կաշկանդել նրանց կամքը և համոզմունքը:

Մարդիկ խոստովանում են սխալը, բայց քաջութիւն չունեն սխալը շըտկելու: Դա տխուր իրականութեան ցաւագին արտայայտութիւններից մէկն է:

Այդ չորս:

Դրանց կարող էինք աւելացնել մի քանի ուրիշ հանգամանքներ և այն հիմնական զգացումը, թէ արդեօք բաւականաչափ բարոյական ույժ կը գըտնվի մարդկանց մէջ թօթափելու ծանրացած մղձաւանջը:

Մենք մեր բարոյական պարտականութիւնը կատարեցինք, որքան կարողացանք, յայտնելով բացարձակօրէն մեր խոհերը և կարծիքները, վերլուծելով կաթողիկոսական խնդրի շուրջ կուտակված բոլոր խնդիրները:

«Մշակի» խմբագրութեան համար Օրմանեանի անունը դնելը և նրան իբրև կաթողիկոսական թեկնածու պաշտպանելը այն տարրերից մէկն էր, որոնք պատմական նշանակութիւն ունեն, Եւ մենք արինք, ինչ որ լաւագոյնը համարեցինք:

Մեր առաջ դրված էին թեկնածուների մի շարք անուններ: Նրանց մէջ համեմատաբար արժանաւորագոյնը Օրմանեանի անունն էր:

Ի՞նչ պէտք է անէինք մենք:

Արդեօք ընտրէի՞նք այն պակաս արժանաւորներին և անձեռնհասներին, որոնք այս ու այն կապերով մօտ են եղել մեզ, թէ խիզախութիւն ունենայինք և բացարձակ յայտնէինք, որ մեր ձայնը տալիս ենք ժամանակակից արժանաւոր թեկնածուին:

Զափազանց նեղ կերպով մենք հասկացած և ըմբռնած կը լինէինք հասարակական գործունէութիւնը, եթէ մենք հրատարակէինք, թէ արժանաւորագոյն անձը պէտք է ստոր համարվի մասնաւոր բարեկամից, և հասարակութեան շահերը պէտք է տեղի տան նեղ բարեկամական նկատումներին:

«Մշակը», իբրև հասարակական օրգան, անաչառ համեմատութեան ենթարկեց թեկնածուներին և առանց կողմնակի հաշիւների մէջ մտնելու, առանց իր մասնաւոր համակրութիւնները և հակակրութիւնները առաջ մղելու, ասպարէզի վրա դրեց այն, ինչ որ համեմատութեան տրամաբանական արդիւնքն էր:

Ի՞նչ կը շահենք մենք էջմիածնական համագումար ժողովում—այդ չը գիտենք: Բայց մի բան աներկբայօրէն շահած կը լինենք, որ մենք մեր անկեղծ խօսքը ասացինք հասարակութեանը համարձակ և բացարձակ կերպով:

Ս. Քալանթար

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

(Սեփ. հեռագիր)

Էջմիածին, 8 դեկ. առ. 8 ժ. 15 րոպ.

Եկել են 108 պատգամաւոր՝ 120 ձայնով:

Օրմանեանին կողմնակից կայ 40 հաստատուն ձայն՝ 80-ի դէմ: Վերջիններս դեռ որոշ թեկնածու չունեն: Հաւանօրէն նրանք կանգ կառնեն Սուրէնեանի և Դուրեանի վրա:

Տեղի են ունեցել բազմաթիւ խախտումներ:

Հ. Առաքելեան

—

Վաղարշապատ, 4 դեկտ.

Նախորդ նամակովս գրել էի տեղս ժամանած Թիւրքահայ պատգամաւորների անունները:

Մինչև այսօր եկել են հետևեալները. 1) Ամասիայից՝ Գէորգ ծ. վ. Իբրանոսեան, 2) Տրապիզոնից՝ Սերովբէ վ. Սամուէլեան, 3) Թորգոմ եպ. Սեբաստիայից, 4) Բաբերդից՝ Խաչատուր էֆ., 5) Կուտինայից՝ ճարտարապետ Պետրոս Օհաննէսեան, 6) Բաբերդից՝ Տիրայր վ. Մարգարեան, 7) Կարինից՝ Վահան Խաչատրեան, 8) Խուլնուզ՝ Ամբատ եպ. Սաատէթեան, 9) Հին-Բայազէտից՝ Ներսէս քահ., 10) Սամսոնից՝ Գարեգին քահ., 11) Արաբկիրից՝ Միհրդատ էֆ., 12) Ճանիկ-Սամսոնից՝ բժ. Հայկակ Հէնդլեան, 13) Բանդըրմայից՝ Թագւոր էֆ., 14) Ակնից՝ Հայկ էֆ., 15) Կուտինաեից՝ Պարգև ծ. վ. Դանիէլեան, 16) Եւդոկիայից՝ Շաւարշ ծ. վ. Սահակեան, 17) Բուլղարիայից՝ Գրիգորիս ծ. վ. Պալագեան, 18) Ակնից՝ Տրդատ քահ. Պալատճեան, 19) Երզնկայից՝ Եղիշէ քահ. Արամեան, 20) Տրապիզոնից՝ Նշան էֆ. Անդրէասեան, 21) Կ. Պոլսից՝ Յակովբ եպիսկ. Փափազեան, 22) Զմիւռնիայից՝ Յակոբ էֆ. Միքայէլեան, 23) Սարիօյից՝ Մկրտիչ էֆ. Հաջիպալեան, 24) Ադրիանուպօլսից՝ Երուանդ էֆ. Տէր-Անդրէասեան, 25) Երզնկայից՝ բժ. Տիգրան էֆ. Փափազեան:

Առ այժմ որոշված է շաբաթ, ամսիս 10-ին, հանդիսաւոր պատարագ և հանգուցեալ Հայրապետի գերեզմանի վրա հոգեհանգիստ կատարել: 11-ին լինելու է կայսերական մաղթանք և երդում: 12-ին լինելու է քառանուան ցանկի ընտրութիւնը, խոկ 13-ին երկանուան:

Ինչպէս լսում ենք, շուտով լինելու են մասնաւոր խորհրդակցական ժողովներ:

Վ. ք. Աղազադեան

—

Բժիշկ Արտաշէս Շխեան կաթողիկոսական պատգամաւոր ընտրվեց նաև Թիւրքահայաստանի Խարբերդի նահանգի Բալուի թեմի կողմից: Այդպիսով բժիշկը ունենալու է երկու ձայն համազգային համագումարում:

—

Երէկ երեկոյեան գնացքով Էջմիածին մեկնեցին կաթողիկոսական պատգամաւորներ Ալ. Քալանթար, բժ. Ա. Շխեան, Տիգ. Գույումճեան, Ա. Խատիսեան, Ս. Յարութիւնեան և այլք:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

7 դեկտեմբերի

Լիվադիա.—Պաշտօնական: Դեկտեմբ. 6-ին, Նորին Կայսերական Մեծութիւն Թագաւոր Կայսրի անուանակոչութեան օրը, կայացաւ զօրահանդէս բոլոր զօրամասերի մասնակցութեամբ: Հրամանատարն էր գեներալ-մայոր Դումբաձէն: Նորին Մեծութիւնը թողնելով առաջից քայլերթով անցնող զօրքերին՝ բարեհաճեց դիմել պալատական եկեղեցին, ուր պալատական հոգևորականութիւնը պատարագ կատարեց Նորին Մեծութիւնների, Օգոստափառ Զաւակների, Մեծ Իշխանների և Իշխանուհիների ներկայութեամբ:

Ապա պալատում կայացաւ նախաճաշ, որին ներկայ եղաւ նաև բուխարական էմիրը:

—

Սոֆիա. — Կայսրի անուանակոչութեան օրը ռուսական միսսիայում կատարվեց հանդիսաւոր մաղթանք Թագաւորի, գահաժառանգի, մինիստրների ներկայութեամբ: Յետոյ դեսպանի մօտ եղաւ նախաճաշ: Թագաւորը խմեց Կայսրի կենացը: Ազգային ժողովը որոշեց շնորհաւորել Կայսրին բուլգար ժողովրդի կողմից:

—

Նալտա.—Կոկօվցեվը մեկնեց:

—

Պարիզ.—Պատգամաւորների պալատ: Ժօրէսը ցաւում է ալժէզիրասեան արձանագրութիւնների մերժման համար. նա մատնանշեց գաղտնի փաստաթղթերի վտանգաւոր լինելը, յարձակվեց մարոկկեան քաղաքականութեան վրա, ասաց, որ Ֆրանսիան յայտնեց Իտալիային՝ «Ես կը վերցնեմ Մարոկկօն, իսկ դուք վերցրէք Տրիպօլիսը»: Սկսվում են բուռն առարկութիւններ, անկարգութիւն: Ժօրէսը, շարունակելով ճառը, ասում է, որ ձայն կը տայ յօգուտ ֆրանս-գերմանական համաձայնութեան, սակայն բողոքում է, որ մեծ ազգերը ճնշում են մի քանի ժողովուրդների իշխանութիւնը: Մահմեդական աշխարհը յուզվում է. անհրաժեշտ է զգուշութիւն պահպանել: Ֆրանսիայի պարտականութիւնն է ցրել սպառնացող մթնոլորտը և միջնորդ լինել Անգլիայի և Գերմանիայի միջև, որոնք հիմք չունեն կռուել միմեանց հետ:

—

Հռոմ.—Սօլումի գրաւումը չէ հակասում Իտալիայի և Անգլիայի միջև Եգիպտոսի և Տրիպօլիտանիայի վերաբերութեամբ կապված համաձայնութեան: Իտալիան միայն ողջունել կարող է Սօլումի գրաւումը, որովհետև Թիւրքերի ձեռքում նա հանդիսանում է կենտրոնական կէտ զինուորական կոնտրաբանդի համար:

—

Բուդապեշտ. — Կուէն Խեդերվարին, պատասխանելով հարցապնդման, մատնանշեց, թէ Գեոցէնդորֆը իբրև գեներալ-շտաբի պետ՝ սոսկ խորհրդատու աշխատակից էր զինուորական մինիստրի մօտ, որը միայն պատասխանատու է պարլամենտի առաջ: Արտաքին քաղաքականութիւնը կը պահէ նախկին խաղաղ ուղղութիւնը և հաւատարիմ կը մնայ եռապետեան դաշնակցութեանը և կը շարունակէ բարի յարաբերութիւններ Իտալիայի հետ: Պալատը միաձայն ընդունեց պատասխանը ի տեղեկութիւն:

—

Սէրաէվօ.—Սէյմի նիստը չը կայացաւ: Բոլոր կուսակցութիւնները մերժեցին մտնել դահլիճ, պահանջելով նախագահ Շոլից վերստին ընդունել Արնաուտովիչին և Կարամէհմէդովիչին:

—

Վիէննա. — Պատգամաւորների պալատը, ընդունելով մի շարք օրինագծեր, ընդհատեց իր պարապմունքները Ծննդեան արձակուրդով:

—

Կալկաթա.—Տիբէտից հաղորդում են, որ Լհասսայում և ուրիշ քաղաքներում զինուորները ապստամբվել են, կողոպտել են պետական գանձարանը և յափշտակելով 1000 (?), փախել են Չինաստան:

—

Մադրիդ.—Մահզէնը խնդրեց Սպանիային երկարել սպանական ոստիկանութեան գործունէութիւնը, որի ֆունկցիաները դադարում են դեկտ. 18-ին: Ոստիկանութեան լիազօրութիւնները կերկարվեն երեք ամսով:

ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԽԶՈՒՄԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

7 դեկտեմբերի

Վաշինգտոն.—Սենատը համարեա ամբողջ օրը նուիրեց Լօջի բանաձևի քննութեան, որ առաջարկում էր հաւանութիւն տալ ռուս-ամերիկական պայմանագրի խզման: Սենատոր Րէյը խօսեց յօգուտ պայմանագիրը դադարեցնելու, գտնելով որ այդօրինակ գործելակերպը վերջ կը դնէ դէպի ամերիկական քաղաքացիները ցոյց տըրվող անհաւասար վերաբերմունքին: Հուտօրը պնդեց խուսափել բանաձևերից ու դարձուածքներից, որոնք կարող են վիրաւորական լինել: Ընդհանուրի ուշադրութիւնը գրաւեց Րուտի յայտարարութիւնը՝ թէ կան մի քանի միլիոն ռուսահպատակ մօնղոլներ, որոնց Միացեալ-Պետութիւնները արգելում են մեկնել առանց նկատի առնելու՝ գոյութիւն ունի թէ չունի պայմանագիր:

—

Վաշինգտոն.—Սենատը միաձայն ընդունեց Լօջի բանաձևը, որ հաւանութիւն է տալիս Տաֆտի գործողութիւն-

ներին ռուս-ամերիկական պայմանագիրը խզելու հարցում։

—

Վաշինգտոն. — Ներկայացուցիչների պալատը ընդունեց սենատի բանաձևը, որ հաւանում է նախագահ Տաֆտի գործողութիւնները ռուս-ամերիկական պայմանագիրը բեկելու առիթով։ Բանաձևի դէմ էր միայն մէկ հոգի։

—

Վիէննա. — «Նէյէ-Վիներ-Տագէբլատին» հաղորդում են Նիւ-Եօրկից, որ սենատորները Ամերիկայի բոլոր ծայրերից բողոքներ են ստանում ամերիկական չեխ և սլավոն կազմակերպութիւններից՝ Ռուսաստանի հետ պայմանագիրը խզելու դէմ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

7 դեկտեմբերի

Ջուլֆա. — Թաւրիզի ճանապարհին ճանապարհորդական աւտոմօբիլը ընկաւ վիհը. 8 հոգի վիրաւորվեցին։

—

Լոնդոն.—«Թայմսին» հեռագրում են Թէհրանից, որ անգլիացիների բօյկօտը Շիրազում ըստ երևոյթին վերջացել է։ Հնդիկ հեծելազինուորները երէկ անարգել ուտելիքներ էին գնում շուկայում։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

I

Րաշտ, 4 դեկտեմբերի

Շուկան մինչև այսօր դեռ կէս բաց և կէս կողպած դրութեան մէջ է գտնվում։ Նոյնպէս դեռ երեխաները շրջում են փողոցները տարբեր ձևով «մահ կամ ազատութիւն» գոչելով։ Հեռագիր է ստացվել, որ Նաջաֆի մուշտաիդներից մէկը վախճանվել է։ Այս վերջին լուրը փողոցները ման եկողների թիւը թէ աւելացրել է և թէ պատճառ է դարձել աշակերտ-երեխաների թևերին սև «տրաուր» կապելուն։ Այս վերջինս առաջին անգամ եմ տեսնում այստեղ։

Շուկայի կողպելը աւելացրեց այն, որ շաքարը փութին մօտ 50 կոպէկ և նաւթը նոյնպէս 20 կոպէկով աւելացաւ. դեռ չեմ ասում միւսները։

Դրութիւնը, որպէս ասացի, մնում է դարձեալ առկախ, և չենք էլ իմանում թէ ինչով կը վերջանայ այս։

Երէկ երեկոյեան տեղումս գտնվող շաքարի առևտուրով պարապող մի յայտնի պարսիկ վաճառականի վրա մահափորձ կատարվեց։ Վաճառականը թեթև վիրաւորվեց, իսկ փորձ կատարողները անյայտացան։ Ծերունի

II

Թաւրիզ, 17 նոյեմբերի

Կարծես ջանքեր են երևում Թաւրիզի կանանց Բարեգ. Միացեալ Ընկերութիւնը ոտի կանգնեցնել, կենսունակութիւն ներշնչել նրան, որ անկման շրջանումն է գտնվում։

Կանանց Միաց. Ընկերութեան վարչութեան առաջարկութեամբ Թեմակալ սրբազան Կարապետ եպիսկոպոսը ամսիս 13-ին, կիրակի օրը, երեկոյեան ժամը 3-ին տուեց մի դասախօսութիւն՝ առանձնապէս նուիրված իգական սեռին, ուր ներկայ էին նաև տղամարդիկ։ Թէպէտ և մի օր առաջ յայտարարութիւն էին ման ածել տները այս մասին, սակայն ցաւալի է յայտնել, որ դարձեալ ունկնդիրների ցանկալի թիւ չը կար։

Դասախօսութեան նիւթը գեղեցիկ սեռի ունեցած պարտականութիւնների վերաբերութեամբ էր, որ բաժանեց երեք տեսակի. 1) կինը առանձին տնտեսութեան մէջ, 2) դաստիարակչական գործում, 3) հասարակական կեանքում։ Սրբազանը իր ամփոփ բայց բազմաբովանդակ խօսքերով և հասարակութեան համար դիւրըմբռնելի ոճով պատկերացրեց կնոջ պարտականութիւնները յիշեալ երեք կէտերում։ Դասախօս սրբազանը շեշտեց այն հանգամանքի վրայ, որ Թաւրիզի նորահաս հայ կանայք և օրիորդները՝ մնացած ժամանակին տնտեսական անձուկ պայմանները՝ անձնատուր են եղել կեանքի արտաքինին՝ մօդային. մինչդեռ, հիմնելով տնայնագործական պարապմունքներ, կարող են աշխատանք և կուլտուրա մտցնել ընտանիքներում. և զարգացնելով կար ու ձևի ու ձեռագործական ընտրելագոյն արհեստը, խիստ փափագելի ծառայութիւն կը մատուցանէին ընտանիքին ու հասարակութեանը, փոխանակ խրվելու արտասահմանեան թանգ և անտոկուն շինուածքների ծոցում, առանց խնայելու չարատանջ տղամարդու նուազ աշխատանքը։

Կարապետ եպիսկոպոսը ջերմ յորդորներ կարդաց Թաւրիզի տիկիններին և օրիորդներին, որ ոյժ տան, կենդանացնեն Կանանց Միաց. Ընկերութիւնը, որի նախորդ անդամուհիները այնչափ գովելի եռանդ ու գործ են ցոյց տուել իրանց ժամանակին ու մեծամեծ օգուտներ հասցրել հանրութեան։

Դասախօսութեան վերջին սրբազանն ասաց, որ կենտրոն. դպրոցի ուսուցչական խումբը այսուհետև պիտի շարունակէ դասախօսութիւնները խիստ մատչելի նիւթերով և ձեռնտու պէտք է հանդիսանայ օժանդակելու բարոյապէս Կանանց Միացեալ Ընկերութեան առաջդիմութեանը։ Իսկ տիկին Հորդանա Դաւթեան (շվէյցարուհի) մասնաւոր հոգածութեամբ ու եռանդով կանանց և օրիորդների շրջանում սկսելու է տնայնագործական առարկաների շինութեանն ու տարածմանը։ Ինքը տիկինը դառնալու է մի առանցք, որի շուրջը պէտք է պտոյտ գան ու գործեն Թաւրիզեցի կինն ու օրիորդը։

Մեր Թաւրիզի մտաւորականութիւնը կարող է և շատ գործ ունի կատարելու՝ ի նկատի ունենալով մեր հայ հասարակութեան բազմապիսի թերութիւնները՝ որպիսիք են կեանքի, կենցաղի մաքրութիւն ընդհանրապէս, անբարեկիրթ ընթացք, անպարտաճանաչութիւն դէպի հասարակական հաստատութիւններն և անհատական պատիւն ու յարգանքը։

Մեր հանրային վէրքերը հնարաւոր է փոքր ինչ բուժել ժողովրդական դասախօսութիւններով, որոնք հեռու վրացական և փիլիսոփայական թեմաներից՝ կարողանային շօշափել հասարակական կեանքի պակասաւոր կողմերը։

Մենք ուրախութեամբ կարձանագրենք նոր և կենսատու շարժումը «Մշակի» էջերում։ Հայկազուն

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

Երկուքի տեղ չորս

Կ. Պոլիս, 22 նոյեմբեր

Պոլսահայ կեանքին մէջ խոշոր յեղաշրջում մը առաջ եկաւ քանի մը օրերու մէջ։ Ազգային գործերը որոշ երկու կուսակցութեանց ընդդիմամարտութեամբը արդէն անդամալուծուած էր և գրեթէ և ոչ մէկ քայլ կար առնուած դէպի առաջդիմութիւն։ Հիմա այդ ղեկավար ոյժերը չորսի բարձացած են և ապահովաբար Կրիլովի առակին աւելի պատշաճ եղանակով մը չորս տարբեր կողմերէ քաշուելով ամեն խնդիր և ոչ մէկ կողմ երթալու «Նախանձելի» վիճակին մէջ պիտի մնայ։

Արդէն յայտնի է, թէ Կեդրոնը բաժնուած էր հրապարակային վէճին պատճառով, և կատարեալ երկպառակութիւն մը կար անոր անդամներու միջև։

Վերջին օրերս այդ տարաձայնութիւնը, որ ոմանց կողմէ լռիկ ցուրտ վերաբերմամբ և այլոց կողմէ հրաժարականներով կարտայայտուէր, տարածուած զրոյցներու նաժելով՝ պիտի արտայայտուէր նաև կատարեալ անջատմամբ և նոր կուսակցութեան մը կազմակերպութեամբ։

Նոր կուսակցութիւնը՝ որ Կեդրոնին առաջացեալ տարրերուն արտայայտութիւնը պիտի ըլլայ, առաջդիմական ոգւով մը կազմակերպուած, իր շուրջը պիտի բոլորէ Կեդրոնին հետ մինչև հիմա գործող երիտասարդ ոյժերը, որոնք արդէն Կեդրոնին հաշիւ-աղայական ոլորտներուն մէջ ինքզինքնին բաւական նեղուած ու սեղմուած կը զգային։

Նոր կուսակցութեան գլխաւոր կորիզը կը կազմեն Թէքէեան, Ճօճասարեան, Զիֆթէ-Սարաֆ, Ալպօյաճեան, Յակոբ Փափազեան և քանի մը ուրիշ երիտասարդներ, որոնք յոյս ունին իրենց շուրջը հաւաքելու երեսփոխանական ժողովին ամենէն պարկեշտ տարրերը։

Այս կուսակցութեան այժմէն իրենց համակրութիւնը յայտնած են այնպիսի անձեր, որոնք մինչև հիմա միշտ Կեդրոնին հետ քալած են, առանց սակայն պաշտօնապէս կամ անպաշտօն կերպով անդամակցած ըլլալու այդ խմբակցութեան։ Այսպէս՝ գաւառի շրջանակներու մէջ կը խօսուի, թէ Գաբրիէլ Նորատունկեան, Մանուկ Ազարեան, Վահան Էսայեան, Միհրան Մուրադեան և այլ բուրժուա դասակարգին պատկանող ջոջեր, Կեդրոնի վերջին ատեններս բռնած դիրքէն դժգոհ, նոր կուսակցութեան մը կազմակերպութեան պէտքը շեշտած են և կանխաւ յայտնած են, թէ՝ եթէ իրենք պաշտօնապէս չանդամակցին ալ՝ միշտ աւելի տրամադիր պիտի գտնուին իրենց օժանդակելու, որչափ ատեն որ ուղիղ, անկաշառ և առաջդիմական ուղղութեան մը հետևին։

Հետևաբար Կեդրոնի հատուածմամբ կազմուած նոր կուսակցութիւնը իրեն համար ոտքի կռուան մը պատրաստած ըլլալ կը կարծէ։ Իր կազմութիւնը սակայն կը յապաղի մինչև կաթողիկոսական ընտրութիւնը, քանի որ երկու գլխաւոր նախաձեռնողները այս օրերս պիտի մեկնին դէպի Կովկաս։

Կեդրոնին այս խռովեալ պառակտումը հազիւ թէ հրապարակուած և ազգ. ժողովի մէջ յայտնապէս նշմարուած էր, երբ նոր զրոյցներ ծայր տալ սկսան ձախակողմեաններու բաժանման համար։

Երկու ամիս է, որ տարաձայնուած է, թէ Դաշնակցութեան Ե. պատգամաւորական ժողովի մէջ որոշուած է դաշնակցականները արգիլել ազգային պատասխանատու պաշտօններ ստանձնելէ։

Այս որոշման հետևանքով, երեսփոխաններէն ոմանք, որոնք աւելի իրապէս ըլլալ կը թուին դաշնակցականաց ներքին գործերուն, կը սպասէին քաղ. ժողովի դաշնակցական անդամներու հրաժարականին։

Եւ իրաւամբ՝ Վարդգէս, իր բնաւ պաշտօն ստանձնած չըլլալը առարկելով, Երզրումէն դարձին, հրաժարեցաւ։ Իսկ Վահան Փափազեան իր հարկադրեալ հրաժարականին ժեստ մը տալու համար, պատրիարքական ընտրութեան համար քաղ. ժողովին կազմած հնգանուն ցանկին քուէարկութեան միջոցին Օրմանեանի տրուած քուէները և Մանկունիին՝ ցանկի մէջ նշանակուած ըլլալը պատրուակ բռնելով, պատճառաբանեալ, այլ սակայն անդառնալի հրաժարական մը տուաւ։

Սակայն Դաշնակցութեան պատգամաւորական ժողովի որոշումը միայն այս չէ եղեր, կերևայ թէ, վասնզի դաշնակցականները ոչ միայն ազգ. պատասխանատու պաշտօնները թողուցին, այլ տեսակ մը բօյկօտ հռչակեցին ազգային գործերու դէմ, ով գիտէ ինչ թաքուն նպատակով։

Այդ պատգամաւորական ժողովին կամ, Զօհրապի բացատրութեամբ, «քահանայապետական սինոդոսին անդառնալի վճռին հետևանքով», դաշնակցական երեսփոխանները բաժնուեցան Ազատական կուսակցութենէն, որուն առաջին և գլխաւոր կազմակերպողները եղած էին ասկէ ութը ամիս առաջ։

Տակաւին շատ թարմ է միտքերու մէջ, թէ այն ատեն ի՛նչ ոգևորութեամբ Շահրիկեան կը բաժնէր բազմագրեալ ծրագիրները նորակազմ կուսակցութեան և թէ ի՛նչպէս Զօհրապ* պաշտպանած իր դաշնակցական աջակիցներուն՝ նախաձեռնողը կըլլար հրաւէրներ ուղղելու ատտ անդ՝ կազմակերպելու համար այդ կուսակցութիւնը։

Պատգամաւորական ժողովին շարժառիթը մեզի անծանօթ կը մնայ, սակայն իրողութիւն մը կայ, որ անժխտելի է։ Ազատական կուսակցութիւնը երկու մասի բաժնուած է։ Դաշնակցական երեսփոխանները՝ թուով 11՝ բեր թէ պիտի կազմեն առանձին կուսակցութիւն մը և պիտի գործեն առանձին։

Այս անջատումը նուիրագործուեցաւ հացկերոյթով մը, որ շաբաթ օրը (Նոյեմ. 19) ճիշդ կէսօրին տրուեցաւ նախկին Ազատական կուսակցութեան բոլոր անդամներուն։

Այդ հացկերոյթին մանրամասնութիւնները կրնաք տեղեկանալ «Արևելքէն», որ ամենէն աւելի մանրամասն գրած էր անոր պարագաները։

Փոխանակուած խօսքերու մէջ վերին աստիճանի ուշագրաւ են Զօհրապի յայտարարութիւնները, որ այս անջատումը ամուսնալուծման մը նմանցուցած է...., փոխադարձ հաւանութեամբ մը ստեղծուած... և ամերիկեան դրութեամբ ճաշի սեղանի մը շուրջը նուիրագործուած։

Զօհրապ այս խզումը անհրաժեշտ գտած է անոր համար, որ դաշնակցականները կը նմանին այն մեքենավարներուն, որ 80 մղոն արագութեամբ կը քալեցնեն վայրաշարժը, ճամբու ամեն վտանգ աչք առնելով, մինչ իրենք հազիւ 40 մղոն արագութեամբ մը առաջանալ պատշաճ կը տեսնեն, վախնալով որ արկածներու պիտի հանդիպին։

Այս յայտարարութիւնը եթէ անկեղծ է, քաղաքավար կերպով մը հարուածելու բնոյթ ունի Դաշնակցութիւնը, որ բարեշրջման տեղ գաւառէժ խոյանալու սկզբունքը նախընտրող մարմին մը ցոյց կը տրուի։

Եւ այս բառը այն ձրի մունետիկն է, որ երբեմն Ֆէհիմ փաշաներ խնկարկելէ, Սիւնապետեաններու խորհրդականութիւն ընելէ, Նէջիբ փաշաներու «յաւիտեան երախտապարտ» մնալէ յետոյ, Դաշնակցութեան ներբողեան հիւսելով, պատրաստեց իր երեսփոխանութեան պատուանդանը։

Կանգ առէք հոգ. օր մը դարձեալ տեսնուիլ պէտք պիտի ըլլայ, աննկարագիր ինքնութեան մը դիմաստուերը... ներկայացնելու համար, զի ինչ որ այսօր իբր ամուսնալուծում կը ներկայացուի՝ իրական ամուսնութեան մը նախատօնն է, զի առաջ մի և անբաժան կուսակցութեան մը տեղ, ինչպէս բացորոշ կերևայ Վռամեանի խօսքերէն, երկու պայմանաւորեալ անջատ մարմիններ պիտի լծակցաբար գործեն։

Միայն թէ՝ անորոշ կը մնայ այս բոլոր բերբաղարձութեանց մէջ Դաշնակցութեան ինքնակոչ առաջապահի պաշտօնը և այն յարձակողական դերը, զոր պիտի ստանձնեն եղեր ասկէ յետոյ... ըստ Կարճալի հերոսին։

Եթէ «սօֆայակիր»ներուութեան նոր շրջան մըն է, որ պիտի վերաբացուի, եթէ դարձեալ սպանողներու և տէրրօրներու թագաւորութիւնը պիտի վերականգնի, եթէ դրամաշորթական ձեռնարկներ պիտի ըլլան, եթէ բռնութիւններ պիտի գործուին, եթէ ազգին անունով արկածախնդրութիւններ պիտի կատարուին և անոնց տխուր հետևանքը ժողովուրդը պիտի կրէ, ազատականները, որոնք կը յաւակնին խոհեմութիւն ունենալ իրենց կառախումբը 40 մղոնէն աւելի արագութեամբ մը առաջ չվարելու, պէտք էր քաջութիւնը ունենային «երթաս բարով» չըսելու այն արկածախնդիր խմբակին, որ անխոհեմութիւնը ունէր, ամեն վտանգ ու արկած աչք առնելով, իր կառախումբը քալեցնելու 80 կիլոմեթր արագութեամբ մը, որ ապահովաբար աղէտալի հետևանք մը պիտի ունենայ։ Պէտք էր որ զանոնք չափաւորէին և կառախումբը առաջ տանելու գործը անոնց չվստահէին։

Եւ ասով էր, որ օգտակար ընծայած պիտի ըլլային իրենց գոյութիւնը. մինչ հիմա «գլուխդ քարը» ըսելով կը վտանգեն թէ կուսակցութիւն մը, որուն այնքան համակրած ըլլալ կը կեղծէին մինչև հիմա, զանազան նկատումներով, և թէ ազգը՝ որ ապահովաբար այս կատարուած դարձուածքներուն մէջ ոևէ մաս և բաժին չունի։

Ամեն պարագայի մէջ՝ արդիւնքէն պէտք է դատենք, թէ այս ամուսնալուծման ձևին տակ սքողեալ նոր ամուսնութիւնը ինչ արդիւնքներ պիտի տայ։

Եթէ իրապէս, ինչպէս կը հետևցնեմ ըսուած խօսքերէն, ասիկա լոկ դարձուածք մը չէ աւելի ժողովուրդին մօտենալու, և իրականութեան մէջ ձախակողմեան այս երկու խմբակցութիւնները՝ «Ազատական» և «Դաշնակցական»՝ դարձեալ մէկ ու անբաժան կը մնան, եթէ դարձեալ «ազատականները» պիտի ղեկավարուին դաշնակցականներէն, դարձեալ պիտի remorqué ըլլան անոնց ծայրայեղ գաղափարներէն, եթէ դարձեալ պիտի գործեն իբր մէկ, երբեք Ազատական կուսակցութեան համար ոևէ առաջացում ենթադրել կարելի չէ։

Իսկ եթէ կատարուածը անկեղծօրէն ամուսնալուծում մըն է, ամուսնալուծեալներուն միջև գիշերային, ցերեկային, գաղտնի կամ յայտնի, յարաբերութիւն գոյութիւն չպիտի ունենայ, այն ատեն հաւանական է, որ ազգ. ժողովը, իբր խորհրդարանը փոքրիկ, այլ սակայն առաջդիմելու ընդունակ ազգի մը, կարենայ ներկայացնել նօրմալ վիճակ մը՝ երեք մեծ հատուածներու բաժնուելով։

ա) Աջակողմ կամ պահպանողականները, որոնք պիտի ըլլան ազգային ժողովի Կեդրոն-ին մնացորդները. բ) ձախակողմ կամ ազատականները, որոնք պիտի ներկայացուին ազգ. ժողովի մէջ նախկին Ազատական կուսակցութեան ոչ-դաշնակցական անդամներէն և անոնց միացած Կեդրոնի առաջացեալ հատուածէն, գ) ծայրայեղ ձախ կամ դաշնակցականք (կամ ընկերվարականք), որոնք պիտի բաղկանան զուտ դաշնակցականներէն՝ օժանդակ ունենալով իրենց նաև սակաւաթիւ հնչակեանք, որոնց տեղը հոն պէտք է ըլլայ, սակայն մինչև հիմա Կեդրոնին աւելի մօտ եղած են։

Եթէ սակայն «ազատականաց» ձերբազատութիւնը իրական չէ և «Դաշնակցութեան» հովանաւորութիւնը կը մնայ անոնց վրայ, այն ատեն չորս կուսակցութեան կազմութիւնը անխուսափելի է, և պիտի դասակարգուին այսպէս։

ա) Ծայրայեղ աջ (հին Կեդրոնը), բ) աջ (Կեդրոնի հերձուածը), գ) ձախ (ոչ-դաշնակցականք, ազատականք), դ) ծայրայեղ ձախ (դաշնակցականք և ս.-դեմօկրատները)։

Այս չորս բաժանումը մեզի աւելի հաւանական կերևայ, սակայն բնաւ կարելի չէ վերջնական համարել, նկատելով մանաւանդ թէ դաշնակցականք ոչ միայն բաժնուեցան Ազատական կուսակցութենէն, այլ բոլորովին գործադուլ ըրած կերևան ազգային գործերու... փոխանակ յարձակողականի սկսելու։

Այս զարմանալի ձեռնպահութիւնը տեսնուեցաւ այս կիրակի իսկ՝ Կաղըգիւղի և Սկիւտարի ընտրութեանց միջոցին։

Պայքարը մղուեցաւ Կեդրոնին և հնչակեաններու միջև—Սկիւտար նոյն իսկ անկարգութիւններ հանեցին այս վերջինները— և դաշնակցականք ոչ թէ միայն ընտրական պայքարին չմասնակցեցան, այլ նոյն իսկ քուէ անգամ չտուին։

Ասիկա ալ արդեօք «քահանայապետական սինոդոսին» անդառնալի որոշումն է։ Շաւարշ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԿՍՎՈՒՄ Է ԽՈՒԺԱՆԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

—

Խուժանապետութիւնը չարաշունչ դայլայլներով հրապարակ է գալիս։

Ծանօթ ձևեր և ծանօթ եղանակներ։

Ի՞նչ է նպատակը։

Գրգռել, գրգռել և գրգռել, չարայոյզ տրամադրութիւններ ստեղծել։

Ահա նմոյշը։

Վ. Փափազեան և Սիմ. Տէր-Մինասեան խուժանապետական եռանդով խնդրում են «Հորիզոնին» թոյլ տալ իրանց՝

արտայայտելու բուռն զայրոյթը ընդդէմ այն անարժան և գրեթէ փողոցային յարձակումների, որոնք ուղղվեցին Թիւրքահայ պատգամաւորներից մի քանիսի հասցէին «Մշակ» լրագրի մէջ։

Այդ հայհոյանքները ուղղված են, ուրեմն, նոյնպէս պատգամաւորներին ընտրող ժողովրդեան դէմ։ Եւ այլն, և այլն։

Կարող էք աւելի ևս առաջ գնալ և յայտարարել՝ թէ վիրաւորանքներ են հասցված ամբողջ Թիւրքահայ ազգաբնակութեանը՝ մեծին ու փոքրին, արանց ու կանանց, տէրանց ու ծառայից և ազգային հիմնարկութիւններին։

Ինչո՞ւ չանել։ Միթէ անհեթեթութեան համար սահման կայ։

Բայց և այնպէս թող յատկապէս Թամզարայի և Աճպտերի պատգամաւոր Վ. Փափազեանին և Եդեսիայի պատգամաւոր Սիմ. Տէր-Մինասեանին յայտնի լինի, որ նրանց անձնական պակասութիւնը, սուտութիւնը և անարժան վարմունքը ամենևին մենք տրամադիր չենք վերագրել նրանց ընտրող ժողովրդին։

Ի՞նչ մեղաւոր է վերջինս, որ այդպիսի «բարի պտուղների» վրա են մատնացոյց արել խորհրդատուները։

Ժողովուրդը մեղաւոր չէ և այն բանում, որ նրա պատգամաւորները նրա անունից տալում են ստոր նամակ, հանդէս գալով ոչ իբրև մասնաւոր անհատներ, այլ իբրև յիշված թեմերի պատգամաւորներ։

Այո, պարոնները ստորագրել են իրանց նամակը իբրև պատգամաւորներ։

Եթէ կան խուժանապետական նոր ձևեր, հանդէս բերէք։

Գուցէ մեր հասարակութիւնը դեռ ախորժակ ունի թունաւոր խորտիկների, գուցէ դեռ նա չէ զզվել ստորաքարշ ծամծռութիւններից։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ-ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՖՕՆԴ

—

Կովկ. Հ. Բ. Ընկ. խորհուրդը ստացել է Ե. Ի. Մելիք-Հայկազեան-Բէկզադեանից (Բաքուից) 50 ր., Նունէ Ալիբէգեանից 15 ր., Ռոստոմ Մարտիրոսեանից 25 ր., օր. Կատարինէ Մուրադեանից 3 ր., տիկ. Սօֆիա Դաւթեանից 3 ր., Թիֆլիսի Հայուհեաց Բ. Ընկ. կար ու ձևի դպրոցի ուսուցչ. խմբից 28 րուբլի, Կ. Ամատունու միջոցով Երևանի Գայիանեան օրիորդաց դպրոցի ուսուցիչներից 20 ր., Հին-Ղրիմի ուսուցիչ Ա. Գալստեանի միջոցով տեղացիների մէջ հաւաքված 84 ր. 80 կ., Եղիսաբեթա Տարխանովա Պիրադեանից 10 րուբլի։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Ցուտահատական վիճակ

Ղափան, 22 նոյեմբերի

Ցուտահատական վիճակի մէջ է գտնվում Ղափանի գիւղացիութեան գլխաւորապէս այն դասակարգը, որը այսպէս ասած բանւորութիւն է կազմում։ Այսինքն նրանք, որոնք տարին տասներկու ամիս այս կամ այն «աղայի» տանը նօքարութիւն անելով են իրանց բազմանդամ ընտանիքը պահում։ Պատճառը տիրող արհեստական թանգութիւնն է, որ ահա քանի օր է, ինչ սկսել է լայն ծաւալ ստանալ։ Մի երկու շաբաթ առաջ 2 ր. 40 կ. ծախվող ցորենի սօմարը աւելի քան այսօր 5 ր. է դառել, այն էլ հազիւ է ճարվում հազարից մէկ մարդու մօտ։

Այս տեսակ սարսափելի թանգութիւն առաջացնողները գլխաւորապէս նրանք են, որոնք ծախելու համար շատ ցորեն ունեն։ Նրանք բոլորը կարծում են, թէ գարնանը ցորենը աւելի թանգ է ծախվելու, ուստի այժմս պինդ են փակել իրանց հորերի բերանը։ Նրանք ուզում են որ բիւրաւոր աղքատների վիզը կտրելով էլ աւելի հարստանան։ Արծիվ

Յ. Գ.—Մոռացայ ասել, որ Ղափանի 4-րդ մասի գիւղերի բերքը այս տարի բաւական բաւարար է։ Ասել, թէ բերքի պակասում կայ Շիկահողում, Սրաշէնում, Հանդում, Ծաւում, Շեշկերտում և Մաղրայում, դա կը նշանակէ գիւղացիութեան թշնամութիւն անել։

Իսկ 5-րդ մասի գիւղերի բերքը ճիշդ որ պակաս է։ Նոյնը

—

Ցորենի արտահանութիւնը դադարած

Նովօրոսսիյսկ, 28 նոյեմբերի

Ցորենի գործը և արտահանութիւնը այս տարի Նովօրոսսիյսկում շատ վատ դրութեան մէջ է գտնվում։ Արգենտինից ստացված լուրերը ցոյց են տալիս, որ բերքը այնտեղ աջող է, և այդ պատճառով էլ գները այստեղ սաստիկ իջնում են. օրինակ՝ գարին 10 պուդը բերժի գնով պէտք էր ծախվէր 8 ր. 90 կ., բայց ծախում են 8 ր. 70 կ.։ Միլիօն պուդերով ցորեն ու գարի՝ բլուրների բարձրութեամբ պառկած են գետնի վրա քամու և անձրևի տակ, նաւերի են սպասում, որ արտահանվեն։

Նաւահանգստում աշխատանք չը կայ. բանւորութիւնը գտնվում է վատթար դրութեան մէջ՝ գործ չը լինելու պատճառով. այն բանւորը, որը օրական վաստակում էր 2 ր. 50 կ.-ից մինչև 2 ր. 80 կ., այժմս ուրախ է, որ գոնէ օրական 50 կ. գործ լինէր, աշխատէր իր օրվայ հացի պարէնը հանելու, բայց, աւաղ, չը կայ. խեղճ ձեռները ծալած կրծքին, գլուխը ծռած՝ առաւօտից մինչև կէս օր սպասում է նաւահանգստում, յոյս դնելով որ գործ կը գտնի։

Մեծ թիւով բանւորներ են գալիս տեղս Ռուսաստանից և Կովկասից։ Ցորենի գործով զբաղվող վաճառականները մեծ երկիւղի մէջ են. գործը անյաջող գնալու համար մինչև անգամ մի քանիսներին սպառնում է սնանկութիւն։ Հմ. Մակարեան

—

Մի առաջարկութիւն

Գանձակ, 21 նոյեմբերի

Թեմիս դպրոցական խորհուրդը մի շըրջաբերականով դիմել է տեղիս ծխ. դպրոցների վարիչներին կիսամեայ և տարեկան տեղեկագրերի ճիշդ հաշւետուութեան մասին, և պատուիրել է նախահաշւի մէջ մտցնել մանկական գրադարանի համար մի որոշ գումար, որքան դպրոցի նիւթականը կը ներէ։

Անհրաժեշտ պատուէր...

Քաղաքում գտնվող դպրոցների վարիչներին հաւանականաբար կաջողվի այդ պատուէրը իրագործելուց յետոյ՝ նշանակված գումարը իր նպատակին ծառայեցնել՝ գնելով մանկական գրադարանին համապատասխանող գրքեր։

Իսկ գիւղերինը...

Այդ մի հարցնի, ընթերցող։ Նրանք այդ

ցանկալի ու հացի չափ կարիք զգացվող խնդրին հազիւ կարողանան մօտենալ։

Ինչու...

Բաւական չէ նախահաշւի մէջ մանկական գրադարանին գումար յատկացնել, այլ ցանկալի է, որ այդ գումարը իր նպատակին գործադրվի, գնելով այնպիսի ընթերցանութեան գրքեր, որոնք իրանց բովանդակութեամբ կարող լինեն ծառայել մատղ ուղեղներին, տալով նրանց հետաքրքրութիւն և մտաւոր սնունդ։

Երկար տարիների աբիճ-քրտինքով ձեռք բերած փորձառութիւն ունեցող ուսուցիչն կաջողվի միայն ճիշդ որոշել աշակերտի հոգեկան ու մտաւոր աշխարհի իսկական պատկերը, նրա ընդունակութիւնների և հասկացողութիւնների հեշտ ըմբռնումները, տալով նրա ձեռքը համապատասխան ընթերցանութեան գիրք։ Բայց այն ուսուցիչները, որոնք իրանց պաշտօնին համապատասխան ցէնզ չունենալուց զատ, միայն երկու կամ մէկ տարի է ինչ փաթթվել են դպրոցի սրտին, միայն և միմիայն ուսուցչի անուն կրելու փառ տենչով, ինչ կարող են անել մանկական գրադարանի նկատմամբ ու մանուկ հոգիների առաջադիմութեան համար։

Ոչինչ և ոչինչ...

Աւերակների վրա՝ աւերակ, տգիտութեան վրա՝ տգիտութիւն կարող են կուտակել, սև գիծ քաշելով մանկական անապատ ու անմեղ սրտերի, հոգիների ու մտքերի վրա, աննպատակ գործադրելով այն գումարը, որ յատկացվելու է ընթերցանութեան գրքերի համար։

Հոգաբարձուն անգրագէտ, ժողովուրդը խաւարի ճիրաններում, ուսուցիչը անկարող ու ոչ համապատասխան իր պաշտօնին։ Ահա գիւղերի իսկական սիրտ ճմլող պատկերը։

Որպէսզի նախահաշւում մանկական գրադարանին յատկացված գումարը իր նպատակին կարող լինի ծառայել, անհրաժեշտ է ունենալ մանկական գրքերի ցանկ, որոնք բաժանված պիտի լինեն շրջանների, որով միայն կաջողվի ամէն մի դպրոցական վարիչ, առանց տատանվելու ու անշեղ գնել մանկական գրադարանների համար գրքեր, դիւրութիւն տալով դասատուներին թէ առաջին տարին ինչ բովանդակութեամբ գիրք կարելի է տալ սաների ձեռքը և այնուհետև յաջորդաբար։

Մանկական գրքերի ցանկ կազմելը և շրջանների բաժանելը, որ լուրջ գործ է և ձեռնհաս մարդ է պահանջում, ծանրանում է այն մարմինների ու հիմնարկութիւնների վրա, որոնք կապ ունեն կրթական գործի հետ, և նրանց տենչն է կրթական սուրբ գործը հաստատուն հողի վրա դնել։

Ունենք Թեմական դպրոցական խորհուրդ, Ուսուցչական Միութիւն, Բարեգործական և Կուլտուրական հիմնարկութիւններ, մանկական ամսագրերի խմբագրութիւններ և ընկերակցութիւններ։

Սրանցից որ մէկը ձեռնարկի այս փրկարար միջոցը իրականացնելու, մեզ համար միևնոյն է, միայն թէ դպրոցական մտայլ իրականութեան ծոցը նետվի մի ուղեցոյց գրքոյկ, որ ոչ թէ միայն կրթական հիմնարկութիւններին է ծառայելու, այլև ընտանիքներին, որոնք զուրկ են ընտանեկան կրթութիւնից։

Իմ առաջարկութիւնը իրականութիւն դառնալուց յետոյ՝ կարելի է վստահ ասել, որ մատղ սերունդը իր ծարաւին կարող է յագուրդ տալ։ Գ. Ք. Գորգեան

ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԴԻԺԱՆՈՒՄ

Կոկանդում և Անդիժանում առաջին անգամն էր ոտքի դնելս։ Կոկանդում մնացի 10—12 ժամ, իսկ Անդիժանում 3—4 օր։ Կոկանդն այս տարվանից ունի հայոց դպրոց, որտեղ ուսանում են 25—30 երկսեռ մանուկներ։ Դպրոցն ունի երկու բաժանմունք և երկու դասատուներ։ Որպէս այս տարվայ սկսած գործ, դպրոցն ունի դեռ թերութիւններ, որոնք ժամանակին կը հարթվեն։ Սա արդէն ծայրայեղ աղատամտութիւն է, որ թոյլ է տալիս իրան տէր-Ներսէսը։ Եկեղեցու շէնքը դեռ աւարտված չէ. նա գտնվում է սարթական ամենակեղտոտ մասում, քաղաքի կենտրոնից շատ հեռու։

Անդիժանը Կոկանդից 5 ժամվայ հեռաւորութիւն ունի երկաթուղով։ Այս քաղաքը իր արտաքինով նմանվում է ռուսական մեծ գիւղերի։ Փողոցները լայն ու փոշոտ, տները մի-յարկանի ու հինաւուրց սիստեմով շինված, քաղաքը օժտված գինու և օղու խանութներով։ Իսկապէս սարսափելի մի յետամնաց քաղաք, ուր վխտում են անբարեխիղճ մարդիկ։ Հայերն այստեղ պարապում են գինեվաճառութեամբ ու սպլյապանութեամբ. կան մի քանի վաճառականներ։ Հայերը կազմում են մօտ 150 տուն, որոնք գլխաւորապէս գաղթած են Գորիսի կողմերից։

Տգիտութիւնը Անդիժանի հայերի մէջ աւերածութիւններ շատ է անում։ Հայկական մթնոլորտն այստեղ ապականված է. չը կայ հայերի մէջ սէր դէպի իրար, յարգանք առ միմեանս։ Մի քանի թայֆայական կուսակցութիւններ կռւում են իրար դէմ, որը ցաւալի հետևանքներ շատ է տուել և պիտի տայ, եթէ, ի հարկէ, շարունակվի այժմեան ձևով։

Տեղական հայերը մխիթարական ոչինչ չունեն։ Մի խղճուկ աղօթատուն, այն էլ բոլորովին մերկ, մի ողորմելի դպրոց, երկու նեղլիկ սենեակում զետեղված։ Աղօթատունը և դպրոցը վարձովի է և ոչ սեփականութիւն ժողովրդի։

Գլխաւ սրան, որ մերոնք գերեզմանատուն էլ չունեն, թաղվում են խառն կերպով ռուսաց գերեզմանատանը։ Իսկ ինչ վերաբերում է գրադ.-ընթերցարան ունենալուն, կիրակնօրեայ դասընթացքներ բանալուն, այդ մասին հազիւ թէ տասնեակ տարիներից յետոյ էլ մտածողներ լինեն։ Ուրեմն, Անդիժանի հայութիւնը իրանից ներկայացնում է բացարձակ դատարկութիւն։ Ամբողջ ժողովրդի մէջ հազիւ թէ լինեն 2—3 գրագէտ անձինք։

Անդիժանը մի քանի ամիս առաջ ունէր մի ծխատէր տէր-Ղուկաս քահանայ, բուն Ալէքսանդրոպօլցի, ինքն էլ այրի։ Օգոստոս ամսի վերջերին այդ քահանան սպանվում է մի 73 տարեկան ծերունի հայի ձեռքով։ Սպանութիւնը պատմում են զանազան վարիանտներով. ապագայում քննութիւնը կը պարզի ամեն ինչ։

Տէր-Ղուկասի եղերական մահից յետոյ՝ Անդիժանի ժողովուրդը ձեռնարկում է քահանայական նոր ընտրութեան։ Իսկ մինչ այդ՝ Անդիժանին ժամանակաւորապէս հովւում է Կոկանդի ծխատէր Ներսէս քահ. Աբրահամեանը։

Հոգաբարձութիւնը, ըստ ընդունված ձևի, յայտարարութիւն է տալիս հայոց թերթերում, որով քահանայ կամ քահանայացու հրաւիրում։

Հոգաբարձութեան հրաւէրին արձագանք տուողներից 5-ը քահանաներ են լինում, իսկ 4-ը ուսուցիչներ։ Բայց զանազան նկատումներ պատճառ են լինում, որ Անդիժանի հասարակութեան քահանայական խնդիրը վարողները դուրս ձգէին քահանաների թեկնածութիւնը տեղիս ծխի հովւութեան համար։

Այդպիսով՝ ժողովուրդը կանգ է առնում չորս ուսուցիչներից երկուսի՝ Տարախչեանի և Պետ. Թումանեանի վրա։ Ժողովրդից ոչ մէկը ծանօթ չէ այս երկու ուսուցիչներին։ Քահանայական այս հարցը ղեկավարող տէր-Ներսէսը տեղեկութիւններ է տալիս այդ երկու թեկնածուների մասին։

Ընտրվում է այդ երկու թեկնածուներից վերջինը, Պետրոս Թումանեանը, որ Եւպատորիայի ուսուցիչն է։

Ընտրութիւնից 4—5 օր անց ժողովուրդը իրար է անցնում։ Այդ յուզման հետևանքը ինչ կը լինի, այդ միայն Աստուծուն է յայտնի։

Նորեկ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

Պետերբուրգ, 7 դեկտեմբերի

Դումայի նիստում նախագահում է Ռոդզեանկօ։

Շարունակվում է օրինագծի քննութիւնը զինուորագրութեան վերաբերեալ կանոնադրութեան փոփոխութեան մասին։

Դզիւբինսկին առաջարկում է առաջին յօդուածը, որը սահմանափակում է ռուսաց հպատակութիւնից մի այլ հպատակութիւն անցնելու սահմանափակումը այն անձանց համար, որոնք հասել են 15 տարեկան հասակի, մինչև զինուորագրութիւնը։ Հռետորի կարծիքով՝ զօրքի մէջ պէտք է մտնեն այնպիսի մարդիկ, որոնք իրանց ռուսահպատակ են ճանաչում։ Հազիւ թէ նպատակայարմար լինէր մինչև անգամ զինուորական նպատակներով բռնի կերպով պահել չը ցանկացողներին ռուսահպատակութեան մէջ։

Զեկուցանող Պլոտաչօստովը խօսում է յօդուածը հանելու դէմ և մանրամասն կանգ է առնում Գուչկովի ուղղումների վրա, որոնց նպատակն է վերականգնել վիճակաձգութիւնը։

Պաշտպանութեան յանձնաժողովը միանում է Գուչկովի կարծիքին վիճակաձգութիւնը վերականգնելու մասին։ Յօդուածն ընդունվում Գուչկովի ուղղումներով։ Ընդունվում է նոյնպէս Գուչկովի առաջարկութիւնը՝ վերականգնել կանոնադրութեան 10-րդ յօդուածը, որն ասում է, թէ զինուորագրութեամբ ծառայութեան մէջ մտնելը որոշվում է վիճակահանութեամբ, որ կատարվում է մի անգամ ամբողջ կեանքի համար. վիճակաձգութեան տոմսակ հանող անձինք, որոնք չը պէտք է մշտական զօրքերի շարքերը մտնեն, հաշվում են «օպոլչենիայի» մէջ։ Ընդունվում է երկրորդ յօդուածը, որն ասում է, թէ զինուորագրութեան են կանչվում իւրաքանչիւր տարի երիտասարդ մարդիկ, որոնց 21 տարին լրանում է զինուորակոչին հետևող տարվայ յունվարի 1-ին։

Ապա ընդունվում է 5-րդ յօդուածը, որը սահմանում է զինուորակոչի ժամանակամիջոցը հոկտեմբերի 1-ը և նոյեմբերի 1-ը՝ թոյլ տալով մի քանի դէպքերում բացառութիւններ, որոնց ծայրագոյն ժամանակէտը պէտք է լինեն զինուորակոչի սկզբի համար սեպտեմբերի 15-ը և նոյեմբերի 15-ի վերջը, և 6-րդ յօդուածը, որ սահմանում է, որ արտակարգ զինուորական հանգամանքների ծագման ժամանակ նորակոչ զինուորների հերթական կոչը կարող է Բարձրագոյն հրամանով կատարվել աւելի վաղ այն պայմանաժամից, որ որոշում է 5-րդ յօդուածը։

Ապա ընդունվում է 7-րդ յօդուածը, որ սահմանում է, որ նաւատորմի գործող կոմանդաների լրացման համար նշանակվում է նորակոչների պահանջվելիք թիւը, որոնք կանչվում են կայսրութեան բոլոր տեղերում։ Ապա յօդուածի մէջ մտցրած են անվում նաւատորմի մէջ նշանակվող երեք տեսակ անձանց վրա, և սահմանվում է, որ պակասող մարդկանց թիւը լրացնելու նպատակով, որ որոշում է որևէ զինուորակոչ նաւատորմի համար, ընտրվում են նորակոչներ գլխաւորապէս ծովափնեայ տեղերի և նաւագնաց գետափերի բնակիչներից, նոյնպէս և նրանցից, որոնց ազգաբնակութիւնը իր զբաղմունքների տեսակով ընդունակ է ծովային ծառայութեան։

Իններորդ յօդուածը սահմանում է ցամաքային զօրքերում իսկական ծառայութեան ժամանակամիջոցը երեք տարի՝ զինուորակոչով ընդունված հետևակ և հետևակ թնդանօթաձիգ զօրամասերի մէջ, իսկ այլ տեսակ զօրքերի մէջ չորս տարի։

Կրօպօտով պաշտպանում է աշխատաւորականների ուղղումը ժամանակամիջոցը կրճատելու մասին բոլոր զօրքերում մինչև երկու տարի, թողնելով նաւատորմի համար երեք տարի, բայց այն պայմանով, որ երրորդ տարին վճարով լինի, որ անհրաժեշտ է հաւասարութեան սկզբունքը պահպանելու համար։

Դզիւբինսկին ապացուցանում է, որ ծառայութեան ժամանակամիջոցի կրճատումը ոչ միայն չէ պակասեցնում զօրքի պատերազմական պատրաստութիւնը և չէ ստորացնում նրա յատկութիւնը, այլ ընդհակառակն, բարձրացնում է, և այդ տեսակէտից մինիստրութեան ուշադրութիւնն է հրաւիրում Արևմտեան Եւրոպայի զօրքերի վրա։

Ընդհանուր շտաբի հրամանատարը բացատրում է, որ յիրաւի մի քանի պետութիւններ կարճացրին զինուորների ծառայութեան ժամանակամիջոցը, սակայն ոչ թէ նրա համար, որ նա բաւարար է վարժեցման համար։ Արևմտեան Եւրոպայի բոլոր պետութիւնները գիտակցում են, որ այդ ժամանակամիջոցը անբաւարար է։ Կրճատեալ ժամանակամիջոցի ժամանակ ահագին դժուարութիւններ են ծագում, օրինակ ունտէր-օֆիցէրների կազմը լրացնելու։ Այդ ժամանակամիջոցը ընդունում են բացառապէս պահեստի զօրքը մեծացնելու նպատակով. իսկ Ռուսաստանում պահեստի զօրքը մեծացնելու ամենևին կարիք չը կայ. ուստի զօրքը վարժեցնելու համար այդպիսի չափազանց անյարմար միջոցի դիմելը ներկայումս կատարելապէս անկարելի է։

Տրուդովիկների ուղղումն մերժվում է։ 9-րդ յօդուածն ընդունվում է յանձնաժողովի եզրակացութեան համաձայն։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ «Մշակի» հետևեալ համարը՝ Աստուածածնի տօնի պատճառով՝ լոյս կը տեսնի կիրակի, դեկտեմբերի 11-ին։

✦ Անցեալ օրը Թիֆլիսի նահանգապետ Չերնեաւսկին, նահանգական դատարանի դատախազի օգնական Ուտենէօվը, քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեան և բժշկա-սանիտարական տեսուչ Կ. Ստեփանեան դիտեցին Արամեանի հիւանդանոցը։

✦ Դեկտ. 15-ին, կանանց բարձր դասընթացքների շէնութեան մէջ, կը բացվի կովկասեան բժիշկների համագումարը, որ տևելու է 10 օր։ Համագումարի նիստերին կողմնակի մարդիկ չեն կարող ներկայ լինել։

✦ Թիֆլիսի բօրսայի կոմիտէն հրաւէր է ստացել մասնակցելու բօրսային կոմիտէների ներկայացուցիչների համագումարին, որ կայանալու է Պետերբուրգում 1912 թւի յունվարի 16-ին։

✦ Դեկտ. 11-ին քաղաքային վերստուգիչ յանձնաժողովը մեկնելու է Աւճալա՝ ջրմուղի շէնքերը դիտելու համար։

✦ Հանգուցեալ Արսէն աւագ-քահանայ Բագրատունու թաղումը տեղի կունենայ կիրակի օրը։ Մէկ օր առաջ հանգուցեալի մարմինը կը փոխադրվի եկեղեցի, իսկ կիրակի, ըստ կանոնի, կը կատարվի օծման կարգը։

✦ Ցովհաննեան օրիորդաց դպրոցի հոգաբարձութիւնը Արսէն աւ.-ք. Բագրատունու մահվան առիթով որոշել է. 1) ուղարկել 100 ր. թաղման ծախքերը հոգալու, 2) դպրոցում կատարել հոգեհանգիստ, 3) ներկայ լինել թաղմանը հոգաբարձական և ուսուցչական կազմով աշակերտութեան հետ միասին, 4) պատուիրել երգեցիկ խմբին երգել եկեղեցում պատարագին կիրակի օրը։ Նիւթական նպաստի մասին հոգաբարձութիւնը ունենալու է առանձին խորհրդակցութիւն։

✦ «Зак.» թերթը հաղորդում է, որ «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան գործի առիթով, ի միջի այլոց, իբրև վկաներ Պետերբուրգ են կանչված Թիֆլիսի քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեան, վարչութեան անդամ Կոկչաեան, դումայի ձայնաւոր Զրէշեվ և սանիտարական-բժշկական տեսուչ Կ. Ստեփանեան։

✦ Թիֆլիսի V քաղաքային ընտրողական մասում դումայի ձայնաւորների լրացուցիչ ընտրութիւնները տեղի կունենան դեկտեմբերի 11-ին։

✦ Ներսիսեան դպրոցի հայոց պատմութեան ուսուցիչ Ա. Ցարութիւնեանը կիրակի, դեկտ. 11-ին, Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան դահլիճում, կարդալու է մի դասախօսութիւն՝ «Ինդիվիդուալիստական էլեմենտները հայկական բանաստեղծութեան մէջ» թեմայով։ Դասախօսութեան սկիզբն է ցերեկվայ ժամը 12-ին։

✦ Երկուշաբթի, դեկտեմբերի 12-ին, Արքունական թատրոնում, յօգուտ Թիֆլիսի կանանց բարձր դասընթացքների աղքատ ունկնդրուհիների, կը տրվի «Արքայական հարսնացու» օպերան։

✦ Դեկտեմբերի 7-ին, Ժողովրդական Տանը նշանակված օպերային ներկայացումը չը կայացաւ և յետաձգվեց անորոշ ժամանակով։

✦ Վրաստանի էկզարխ Իննօկէնտի արքեպիսկոպոսի վերադարձը Թիֆլիս սպասվում է դեկտեմբերի 24-ին։

✦ Կովկասում ուղղափառութիւնը վերականգնող ընկերութեան նախահաշւի գումարը կազմում է 134,535 ր.։

✦ Այսօր բացվում է Թիֆլիսի թեմի ուղղափառ հոգևորականութեան դպրոցական համագումարը։

✦ Դեկտ. 11-ին օծվելու է վրաց գրասանուհի Գաբունիա-Ցագարելիի մահարձանը։

✦ Իմերէթիայում վերջերս չը տեսնված սառնամանիքներ են։

✦ Քութայիսի շրջանից մարգանէց շատ քիչ է արտահանվում դէպի արտասահման՝ թիւրք-իտալական պատերազմի պատճառով։

✦ Լոյս է տեսել «Տարազի» հերթական համարը, որ բովանդակութեամբ մեծ մասամբ նուիրված է կաթողիկոսական հարցին։ Զետեղված մի շարք պատկերների թւում կան նաև Օրմանեան, Մեսրոպ, Կարապետ, Սուքիաս և Սուրէնեան եպիսկոպոսների պատկերները։

✦ Հայուհեաց Որբախնամ Ընկերութեան վարչութիւնը խնդրում է մեզ տպել, որ ինքը շնորհակալութեամբ ստացել է յօգուտ որբանոցի Մարիամ Ասլամազեանից 10 րուբլի՝ հանգուցեալ Աննա Մ. Խուդադեանի դագաղի վրա պսակ դնելու փոխարէն։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ժողովրդական Տան Թատրոնում

Դերասան Ամօ Խարազեանը իր բենեֆիսին՝ դեկտեմբերի 6-ին դրել էր Շէքսպիրի «Օտէլլո» ողբերգութիւնը։

«Օտէլլոն» Շէքսպիրի ուժեղ գրուածքներից մէկն է։ 17-րդ դարի սկզբին գրված այդ ողբերգութեան մէջ հեղինակը ամփոփել է մարդկային նենգամտութեան ու չար նախանձի մարմնացման մի այնպիսի պատկեր, որին վիճակված է դարերի ընթացքում ցուցադրվել գեղարուեստի կանգուն տաճարներում։

Սակայն նախանձի չար ոգու մարմնացումը չը պէտք է որոնել Օտէլլոյի (Ամօ-Խարազեան) մէջ։ Ոչ։ Դա մի պարզամիտ, դիւրահաւատ, սակայն ասպետական ֆանտազիաներով տարվող մի քաջամարտիկ զինւոր է։ Իր պատերազմական անբեկիւղ սխրագործութիւնների համար գեներալի աստիճանով օժտված այդ մաւրը սակայն չափազանց պատուազգաց է, խանդավառ սիրով տոգորված դէպի չքնաղ Դէզդէմօնան (տ. Արմէնեան), որին նա սիրելով պաշտում է և պաշտելով՝ հաւատի իր ողջ զգացումը ամփոփել է նրա մէջ։ Օտէլլոն իր պարզամտութեամբ ու դիւրահաւատութեամբ հոգեբանական այն սրուակն է, որի մէջ այնքան հեշտութեամբ ու չարախինդ թափով նախանձի թոյն է լցնում անօրէն ու նենգամիտ Եագօն (Արմէնեան)։

Եագօն... Սա է իրաւամբ անսահման նենգամտութեան, մոլի շահասիրութեան, վայրագ ինկվիզիտորի այն մարմնացումը, որի առանցքի շուրջն է պտտում նրա զոհերի ամբողջ խումբը։ Եագօն սակայն անհատական տիպ չէ. այդօրինակ տիպ ստեղծելու համար Շէքսպիրը անշուշտ միացրել է համանման բացասական դէմքեր և ի մի ձուլելով, հոգեբանական համանման գծերի խտացմամբ տուել Եագօյի նշանաւոր տիպը։

Եագօն թունաւոր օձ է. բայց ոչ. Եագօն աւելի շուտ այն սոսկալի կարիճն է, որի ներսում ամբարված հրայեղ թոյնը նրան դարձնում է մահաբեր օրգան՝ նրա իւրաքանչիւր շարժմամբ ու արտաշնչմամբ ամբողջ մթնոլորտն ու շրջապատը թունաւորելու համար։ Նենգամտութեան ու չարախնդութեան թոյնն է, որ Եագօյին կարիճ է դարձրել իր շրջապատի համար։ Այդպէս է Եագօյի տիպը։ Բայց ինչն է այն դրդապատճառը, որով նա առաջ է մղվում իր դիւական ծրագիրները իրականացնելու համար։ Վրէժխնդրութեան զգացումը։ Նա լսել է, որ Օտէլլոն իր ամուսնական առագաստի «կցորդն» է եղել մի ժամանակ և, հետևաբար, այժմ էլ ինքը նոյնը պէտք է անի Օտէլլոյի կնոջ՝ Դէզդէմօնայի նկատմամբ։ Նա ուզում է տիրապետել չքնաղ ու անմեղ Դէզդէմօնային, ուզում է Օտէլլոյից իր վրէժը լուծել մաւրի ամուսնական առագաստին կցորդվելով, իսկ եթէ նրան այդ չաջողվի, այն ժամանակ նա մի այնպիսի թոյնով կը լցնի մաւրի սիրտը, այնպէս կը լարի նրան խանդի ու նախանձի կրակով, որ հրաբորբոք Օտէլլոն միայն վերջ կը տայ իր պաշտամունքի առարկային—Դէզդէմօնային—իր զօրեղ բազուկներում։ Եւ նա հասնում է իր նպատակին։ Կարիճը, թոյնի ամենախոշոր դօզայով ամբարված կարիճը, նախապէս դէպքերը այնպէս է դասաւորում, որ մաւրի հոգին խռովում է նախ կասկածով. կասկածանքների վրա Եագօն լցնում է թոյնի մի նոր դօզա. դա թաշկինակի պատմութիւնն է, որի հետ կապված է Կասսիոյի (Հայկազեան) անձնաւորութիւնը, և ահա Օտէլլոն իր հոգեկան տանջանքներով այն կէտին է հասնում, որտեղից առաջ է գալիս գիտակցութեան մթնացումը՝ խանդի, պատուազգացութեան, պաշտամունքի առարկայի իբր պատճառած խորին վիրաւորանքի զգացումներով։

Եւ զոհը ընկնում է. չքնաղ ու անմեղ Դէզդէմօնան դառնում է նենգամտութեան, վայրագ վրէժխնդրութեան դժբաղդ նահատակը։

Շէքսպիրը ողբերգութեան հակադիր տիպերը դրել է ամենամեծ կօնտրաստներով. յանձին Դէզդէմօնայի՝ անմեղութեան մարմնացումն, իսկ Եագօյի՝ ծայրայեղ նենգամտութեան, նախանձի ու վրիժառութեան։ Այդ է պատճառը, որ հանդիսատեսի համակրութեան ու հակակրութեան աստիճանները խոտոր յարաբերական են Դէզդէմօնայի ու Եագօյի վերաբերմամբ. որքան շատ է համակրում առաջինին, այնքան շատ ատում երկրորդին։

Օտէլլոյի դերում Ամօ-Խարազեանը հանդէս եկաւ իր մտածված խաղով. սակայն շնորհալիութեան այն թափը, որ կարևոր է՝ այդ դերի կատարման համար, բացակայում էր նրա մէջ։ Հարկաւ Ամօ-Խարազեանից աւելին պահանջելու մենք իրաւունք չունենք. եթէ նա չունի արտայայտման խորութեան թափը, սակայն նա ունի իր որոշ խաղը, որով նա ընդունակ է տալու Օտէլլոյի մօտաւոր տիպի արտայայտութիւնը։ Կասկածից դուրս է, որ նա շատ աշխատանք է գործ դրել այդ տիպը ըմբռնելու համար և անշուշտ ըմբռնել է, սակայն այլ է ըմբռնումը, այլ՝ արտայայտումը։

Այդ օր նա անշուշտ աւելի բաւարար Օտէլլո կը լինէր, խաղը աւելի հարթ կը լինէր, եթէ մաւրի տանջանքների, հոգեբանական յախուռն արտայայտումների մէջ որոշ էկցեսներ չը մտցնէր։ Նա այնպիսի բարձր տոն էր վերցրել բառերի արտասանութեան մէջ, ձայնի այնպիսի ելևէջներով, որ նրա ձայնի դիապազոնը այլևս բաւարարութիւն չէր տալիս նրան. պարզ ձայնի հնչիւններից նա համարեա անցել էր ֆալցետների գաւառը։

Եթէ այդ անհարթութիւններից ազատվի, յղկէ իր խաղը, Ամօ-Խարազեանը բաւարար Օտէլլո կը լինի։

Եագօյի դերում միանգամայն բնական էր Արմէնեանը. խաղը մտածված, ձևած չափած, իւրաքանչիւր քայլի գործողութեան հետևանքը կանխորոշող, իր նենգ ու չարամիտ նպատակների իրականացման համար միջոցների մէջ և ոչ մի խտրութիւն չը գնող. ահա Արմէնեանի Եագօն։ Խաղի բոլոր տուեալները ցոյց են տալիս, որ Արմէնեանը անցել է բեմական որոշ դպրոց, ունի հոգեբանական ըմբռնումների համար որոշ կարողութիւն։ Բայց մի բան. մեր կարծիքով՝ նենգամիտ, չարախինդ Եագօյի առօգանութիւնը այն աստիճան պարզ ու լիաբերան չը պէտք է լինէր, ինչպիսին էր Արմէնեանի Եագօյինը որոշ դէպքերում։ Իր խաղի մէջ այդ նիւանսը, մեր կարծիքով, Արմէնեանը պէտք է որոշ չափով մշակէ ու կատարելագործէ։

Միանգամայն գոհացուցիչ էր տ. Արմէնեան Դէզդէմօնայի դերում. նա սկզբից և եթ կարողացաւ մտնել իր դերի մէջ գլխաւորապէս Դէզդէմօնայի անմեղ, պարզասիրտ ու նայիվ գծերը արտայայտելու մասում։

Որոշ շեշտով ու համապատասխան գծերով կատարեց Գաւրօշը Վենետիկի դօժի փոքրիկ դերը. առաւելապէս այդպիսի դերեր են աջողվում Գաւրօշին։ Միւս դերակատարները՝ առանձին վերցրած՝ ուրոյն տիպական գծեր չէին պարունակում իրանց խաղի մէջ, բայց նրանք ընդհանուր ներդաշնակութիւնը պահեցին ամենայն խնամքով, ինչպէս շարլօնով ասում են՝ պահպանեցին անսամբլը։

Դերակատարներից գլխաւորները արժանացան ծափերի, իսկ բենեֆիցիանտը ստացաւ ընծաներ։

Դահլիճը համարեա լի էր։ Սուր.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

«ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅԻ» ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Մեր բաժանորդներից և բարեկամներից շատերը հարցնում են մեզ, թէ լոյս տեսել են «Հանդէս Ամսօրեայի» հոկտեմբեր և նոյեմբ. թւերը, ուր խոստացվել էր տալ Վիէննայի Մխիթարեանների երեքպատիկ յօբելեանների (Միաբանութեան Վիէննա հաստատվելուն 100-ամեակի, գեր. Գր. Գովրիկեան աբբահօր 50-ամեակի և «Հանդէս Ամսօրեայի» 25-ամեակի) առիթով

[illegible]

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

[illegible]

Ֆրանսիայում։

✦ Կօզլօվի դումայի ձայնաւոր Կօմարօվը մօտ կէս միլիօն րուբլի է կտակել բարեգործական նպատակներով։

✦ Զինուորական մինիստր Սուխօմլինօվի հրաժարականը մօտիկ օրերի գործ է համարվում։ Նրան յաջորդելու է գեներալ Իվանօվը։

✦ «Berl. Lok. Anz.»-ը հաւատացնում է, որ ռուսաց արտաքին գործերի մինիստր Սազօնօվի Պարիզ գնալու իսկական նպատակն այն էր, որ Ֆրանսիայի օգնութեամբ կարելի լինէր հարթել Անգլիայի և Ռուսաստանի միջև պարսկական հարցի առիթով առեղծված տարաձայնութիւնները և վերստին ի գահ կոչել նախկին շահ Մահմէդ-Ալիին։ Սակայն անգլիական և ֆրանսիական կառավարութիւնները մերժեցին Սազօնովին աջակցելու և, նոր երկպառակումներից խուսափելու համար, խորհուրդ տուեցին շուտով հանել ռուսական զօրքերը Պարսկաստանից։

✦ Չը նայած այն հանգամանքին, որ յաճախակի յայտնի դարձաւ, թէ պարսից կառավարութիւնը պատրաստ է գոհացումն տալ ռուսական ուլտիմատումի պահանջներին, բայց և այնպէս ցայսօր ոչ մի պաշտօնական ծանուցում այդ մասին ուղարկված չէ Պետերբուրգ։ Այդ պատճառով էլ ռուսաց 4,000 զինւորները ներկայումս դեռ մնում են Ղազվինում։

✦ Բեռլինում հաստատ հաւատում են թիւրք-ռուսական հնարաւոր միջադէպի լուրերին։ Լրագիրները հաւատացնում են, թէ եթէ Թիւրքիան պատերազմական ցոյցի է ձեռնարկում Պարսկաստանի հիւսիս-արևմուտքում Ռուսաստանի դէմ։

✦ Պանիսլամական պրօպագանդայի ազդեցութեան տակ կազմակերպվել է 25,000 մարդուց բաղկացած զօրաբանակ կամաւորներից, որոնք լոկ հրամանի են սպասում երթալու և պաշտպանելու Թէհրանը։

✦ Բ. Դուռը պաշտպանում է հակառուսական ագիտացիա Բաղդադի և Մէջէդի վիլայէթներում, գտնելով որ Ռուսաստանը սպառնում է թիւրքական շահերին։ Եթէ երկու պետութիւնների զօրքերը հանդիպեն միմեանց, այն ժամանակ Թիւրքիան գործելու է համերաշխ Պարսկաստանի հետ։

✦ Թէհրանում մէջլիսը ինչ որ գաղտնի նիստեր է գումարում Թիւրք դիպլօմատների մասնակցութեամբ։

✦ Թիւրքիան խոստացաւ Պարսկաստանին տալ 400,000 զինւոր Ռուսաստանի դէմ կռւելու։ Մայրաքաղաքների թերթերի կարծիքով, երկիւղ կայ, որ ռուս-թիւրքական միջադէպի դէպքում Ռուսաստանի դրութիւնը Պարսկաստանում վատթար լինի, քան իտալացիների դրութիւնն է այժմ Տրիպօլիսում։ Բեռլինի բօրսայում ռուսական արժեթղթերն ընկան։

✦ «Рѣчь»-ը հաղորդում է, որ Լօնդօնում Թէհրանից հեռագիր է ստացվել, որ, յամառ լուրերի համաձայն, մօտիկ ապագայում զինված ընդհարում է սպասվում Ռուսաստանի և Թիւրքիայի միջև Ուրմիայում, որը իբր Ռուսաստանը ուզում է ձեռք ձգել։

✦ Պարսկաստանում հակաանգլիական ու հակառուսական դժգոհութիւնը աճում է։ Անգլիացիներին մեղադրում են ռուսներին աջակցելու մէջ։ Ուժեղանում է համակրանք առ Թիւրքիան։

✦ Եփրեմը իր զօրախմբով գնաց Մազանդարան։ Այդ քայլի մէջ տեսնում են ապացոյց, որ Եփրեմը չուզեց դիմադրել ռուսական ուլտիմատումին։

✦ Թէհրանի կառավարութիւնը ազդվելով բելգիական դեսպանի բողոքից, կարգադրեց ազգաբնակութեանը բօյկօտի չենթարկել էլեքտրաքարշը։

✦ Իւանշիկայը առաջարկեց այրի կայսրուհուն ծախել պալատում պահվող բոլոր թանգագին քարերը և դրամը գործադրել պատերազմական պէտքերի համար։ Կայսրուհին համաձայնեց, հրամայելով Իւանշիկային գործը քննել ֆինանսների մինիստրի հետ։

✦ Չինական սօցիալիստական նորակազմ կուսակցութիւնը առաջին պահանջ դրել է ներկայ դինաստիայի տապալումը։

✦ Իւանշիկայից Մօնղօլիայի փոխարքան լիազօրված է ամենախիստ միջոցներով ճնշել ապստամբութիւնը։

✦ Տիբէտում անիշխանութիւն է. տեղացիները կողոպտում են չին վաճառականներին և սպանում են մանչջուրներին։

✦ Ֆրանսիան չը ճանաչեց չինական կառավարութեան կնքած փոխառութիւնը։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

7 դեկտեմբերի

ԽԱՆՑՋԻՖՈՒ։ Բացվեց փոխ-հիւպատոսարան։ Չինացիները քաղաքը զարդարել են դրօշակներով։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Դեկտ. 28—31-ը տեղի կունենայ հին լեզուների դասատուների համառուսական համագումար։

ԳԱՆՁԱԿ։ Մի գիւղացի դաշտում ռումբ գտաւ և պահեց վառարանում։ Պայթումից 5 հոգի սպանվեցին։

ՊՐԱԳԱ։ Անձնապաշտ եղաւ յայտնի հնագէտ Պիչը, որ պաշտպանում էր Կրալէդվօրի ձեռագրի իսկական լինելը, պնդելով թէ նա 13-րդ դարի գործ է։ Հանգուցեալի դէմ քանակուէ էին մղում Մասարիկի օրգան „Часъ" և „Народный Листъ" թերթերը։

ՆԻՒԿԷՍՏԼ։ Ապրանքապահ կայարանում կուտակվել են չափազանց մեծ քանակութեամբ ապրանքներ՝ բեռնակիրների գործադուլի պատճառով։

ՕԴԵՍՍԱ։ Նաւահանգստում ծանրութեան տակ մնալով սպանվեց 1, ծանր վիրաւորվեցին 3 մարդ։

ԿՕԼՕԳՐԻՎ։ Հողատէր Տիխօմիրօվը զեմստվօյին նուիրեց մի հողաբաժին և 8000 ր. հիւանդանոց և գիւղատնտեսական դպրոց հիմնելու։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Սինօդը անբերրիութիւնից վնասված վայրերի ուղղափառ հոգևորականութեան կարիքների համար յատկացրեց 53,000 ր.։

Քաղաքապետը 500 ր. տուգանքի ենթարկեց „Современникъ"-ի խմբագիր Բըկօվին № 11-ում տպված յօդուածի համար։

ՄՕՍԿՎԱ։ Իրաւաբանական ֆակուլտէտը արգելեց պրիվատ-դօցէնտներին դասախօսութիւններ կարդալ այն դասընթացքներում, ուր դասախօսում են միաժամանակ պրօֆեսօրները։

Տնայնագործական արդիւնաբերութեան համառուսական համագումարը յետաձգվում է յունվարի 29-ին։

ԲԵՌԼԻՆ։ 1912 թ. բիւջէով Մօսկվայում հիւպատոսարանը դարձվելու է գեներալ-հիւպատոսարան։

ԽԱՐԿՕՎ։ Պերէկս արուարձանում անյայտ դիմափոխված մարդիկ սպանելով 5 պահապանի և մահացու վիրաւորելով վեցերորդին՝ կողոպտեցին շրջանային վարչութիւնը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

Высочайше Утвержденное Русское Общеcтв. Пароходства и Торговли, учрежд. въ 1856 г.

ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԻ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.

Ձմերային երթևեկութիւն

ՂՐԻՄ-ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳԻԾ

Մեկնում են Բաթումից

I Պօստային-մարդատար շոգենաւեր.
Երեքշաբթի ժամի 1-ին գիշերը, շրջանակի գծով.
Հինգշաբթի » 1 » » »
Շաբաթ » 12 » ուղղակի »

II Մարդատար շոգենաւեր.
Երկուշաբթի ժամի 2-ին ցերեկը, շրջանակի գծով
Շաբաթ » 2 » » »

III Մարդատար-ապրանքակիր շոգենաւեր.
Երեքշաբթի կէս գիշերին, շրջանակի գծով.
Ուրբաթ » » » »

Ժամերը Պետերբուրգի են։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՓՈՍՏԱՅԻՆ ԳԻԾ

Կանօնաւոր հաղորդակցութիւն դէպի Ալէքսանդրիայի, Բօլգարիայի, Մակեդօնիայի, Սերբիայի, Անատօլիայի, Պարսից-Ծոցի (Персидскій заливъ) գծերի բոլոր նաւահանգիստները։

ԲԱԼՏԻԱԿԱՆ ԳԻԾ

Կանօնաւոր հաղորդակցութիւն ուղղակի Պետերբուրգ-Ռիգա, Լիբավա և Րէվել։

Տոմսակները կարելի է գնել Թիֆլիսի գրասենեակում, Վելիամինօվսկայա փողոց, № 18.

Հեռախօս № 11.

Ընդունվում են եւ ապահովացվում՝ են ապրանքներ ձեռնտու պայմաններով։

Գործակալ՝ Ս. Խ. Սուլխանեանց

(շ.) 0—28

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ձմերային երթևեկութիւն)

(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ **արագ № 2 գնացքը**՝ (I, II և III կարգի վագօն.) 10 ժ. 20 ր. առաւ., Ազստաֆա է հասնում 12 ժ. 44 ր. կէսօր., Գանձակ՝ 3 ժ. 18 ր. ցեր., Եւլախ՝ 4 ժ. 52 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 35 ր. երեկ., Բագու՝ 11 ժ. 43 ր. գիշ.: **Մարդատար № 6 գնացքը**՝ (միայն I և II կարգի վագօն.) 3 ժ. 33 ր. ցեր., Ագստաֆա է հասնում 6 ժ. 29 ր. երեկ., Գանձակ՝ 9 ժ. 46 ր. երեկ., Եւլախ՝ 11 ժ. 53 ր. գիշ.՝ Հաջի-Կաբուլ՝ 4 ժ. 20 ր. գիշ., Բագու՝ 8 ժ. 11 ր. առաւ.: **Պօստատար № 4 գնացքը**՝ (բոլոր կարգերի վագօններով) 11 ժ. 18 ր. գիշ., Ագստաֆա է հասնում 2 ժ. 12 ր. ցեր., Գանձակ՝ 5 ժ. 29 ր. առաւ., Եւլախ, 7 ժ. 30 ր. առաւ., Հաջի-Կաբուլ՝ 12 ժ. 01 րօպէին կէսօրվայ, Բագու՝ 4 ժամ 52 րօպէին ցերեկվայ: **Խառն № 106 գնացք**՝ (IV կամ III կարգի վագօններով, երբ կարևորութիւն պատահի) 6 ժ. 34 ր. առաւ., Ագստաֆա է հասնում 10 ժ. 42 ր. առաւ., Գանձակ՝ 2 ժ. 57 ր. ցեր., Եւլախ՝ 6 ժ. 25 ր. երեկ., Հաջի-Կաբուլ՝ 1 ժ. 16 գիշ., Բագու՝ 7 ժ. 12 ր. առաւ.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ **Մարդատար № 74/75 գնացքը**՝ (բոլոր կարգի վագօններով) 11 ժ. 48 ր. գիշ., Ղարաքիլիսա է հասնում 7 ժ. 01 ր. առաւ., Ալէքսանդրօպօլ՝ 10 ժ. 31 ր. առաւ., Էջմիածին կայար.՝ 3 ժ. 45 ր. ցեր., Ուլուխանլու՝ 4 ժ. 12 ր. ցեր.: (Առանց Երևան մտնելու: Սակայն Ուլուխանլուից առանձին գնացքը Երևան ուղևորվում է 4 ժ. 37 ր. ցեր., և Երևան հասնում 5 ժ. 20 ր. երեկոյեան): Նախիջևան՝ 9 ժ. 26 ր. երեկ., Ջուլֆա՝ 11 ժ. 10 ր. երեկ.: **Մարդատար-ապրանքատար № 78/79 գնացքը**՝ 5 ժ. 34 ր. երեկ., Ղարաքիլիսա է հասնում՝ 12 ժ. 48 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ՝ 4 ժ. 32 ր. գիշ., Էջմիածին կայարան՝ 4 ժ. 41 առաւ., Երևան՝ 11 ժ. 06 ր. առաւ., և այնտեղ գէնը չէ գնում:

ԲԱԹՈՒՄ՝ **Մարդատար № 5 գնացքը**՝ (բոլոր կարգի վագօններով) 5 ժ. 45 ր. երեկ., Սամտրեդիա է հասնում 9 ժ. 51 ր. եր., Բաթում 6 ժ. 26 ր. առաւ., **Պօստատար № 3 գնացքը**՝ (բոլոր կարգի վագօններով) 9 ժ. 50 ր. առաւ., Սամտրեդիա է հասնում 1 ժ. 50 ր. կէսօր., Բաթում՝ 11 ժ. 15 ր. գիշ.: **Մարդատար № 7 գնացքը**՝ (II և III կարգի վագօններով) 10 ժ. 38 ր. գիշ., Սամտրեդիա է հասնում 5 ժ. 08 ր. գիշ., Բաթում՝ 1 ժ. 42 ր. կէսօրին:

ԲՈՐԺՈՄ՝ **Մարդատար № 9/66 գնացքը**՝ (բոլոր կարգի վագօն.) 3 ժ. 25 ր. ցեր., Խաշուրի է հասնում 6 ժ. 02 ր. երեկ., Բորժոմ՝ 9 ժ. 02 ր. գիշ.:

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ **Մարդատար № 5 գնացքը**՝ 5 ժ. 07 ր. երեկ.: **Պօստատար № 3 գնացքը**՝ 8 ժ. 54 ր. առ.: **Արագ № 1 գնացքը**՝ 9 ժ. 50 ր. գիշ., որը այնտեղ գէնը չէ գնում: **Խառն № 107 գնացքը** 9 ժ. եր.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ **Պօստատար № 72/73 գնացքը**՝ [illegible]

առաջ) անմիջական, առանց վագօն փոխելու հաղորդակցութիւն՝ Բագուի-Ռոստովի-Խարկովի վրայով Անդրկովկասեան գծի արագ № № 1 և 2 գնացքներով: Գնացքում լինելու է մէկ միքստ վագօն I և II կարգի և մէկ վագօն III կարգի. բոլոր տեղերը պլացկարտերով են:

Նոյնպէս հաստատվում է Թիֆլիս-Մօսկվա յետ և առաջ, առանց վագօն փոխելու, հաղորդակցութիւն՝ Բագուի-Ռոստովի և Կօզլօվի վրայով՝ արագ № 1 և 2 գնացքներով: Գնացքում լինելու է Միջազգային ընկ. մէկ միքստ վագօն I և II կարգի, որի համար վերցվելու է յաւելեալ արժէք. ամեն մէկ հազար վերստին 8 ր. I կարգում և 6 ր. II կարգում: Թիֆլիսից-Մօսկվա հաշվում է 2877 վերստ:

Առանց վագօն փոխելու հաղորդակցութիւնը Թիֆլիս-Բագու-Ռոստով յետ և առաջ կատարվելու է արագ № 1 և 2 գնացքներով: Բոլոր կարգերի տեղերը պլացկարտով են:

ԲԺԻՇԿ

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ

Ընդունելութիւնը ամեն օր) 10—11 ժ. առ. (երեխաների)) 5—7 ժ. երեկ. (ընդհանուր)

Միքայէլեան փող., № 36. տելեֆօն 388.

(չ.ու.կ.) 761. 100—52

ԲԺԻՇԿ

Ց. ՄԵԼԻՔ-ՆՈՒԲԱՐԵԱՆ

(ՏԷՐ-ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ)

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ (Մասնագիտ. ԹՈՔԵՐԻ հիւանդութիւններ)

Ընդունե- (առաւօտեան ժ. 12—1-ը
լութիւնը (երեկոյեան ժ. 4—6-ը

Բէբուտօվսկայա, № 66.

(ա.օ.) 1035. 100—35

ԲԺԻՇԿ

Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։

Պրօֆ. Mathieu-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։

Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11. (երեկ. ժ. 5—7.

Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տել. № 1067.

(կ. չ. ու.) 669. 100—85

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսաւ

ԼԵՒՈՆ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ

Ռուսահայ Գրականութեան Պատմութիւնը

Դ. պրակ

Գինը 50 կոպէկ։

Հրատարակութիւն «Գուտենբերգի»

(ա. օ.) 1151. 2—1

ԴԵՐՁԱԿ

ԼԵՒՈՆ ՃԵՊԵԵԱՆՑ

ՏԵՂԱՓՈԽՎԵԼ Է

Դվօրցօվայա փողոց, Վրաց Ազնուական. Բանկի շինութեան բակը, Թատրոնի մօտ։

(կ. չ. ու.) 1111. 10—7

М. А. Гажонiа

ПРИНИМАЕТЪ ОБЪЯВЛЕНIЯ для мѣстныхъ и столичныхъ повременныхъ изданiй, а также состоитъ агентомъ

ПО ПРIЕМУ ОБЪЯВЛЕНIЙ

т/д. Л. и Э. Метцль и К-о, и акцiонернаго об-ва „Анонсъ",

ПО РАЗВѢСКѢ ПЛАКАТОВЪ НА станцiяхъ желѣзныхъ дорогъ, пароходствахъ и трамваяхъ. Адресъ: Тифлисъ, „Отель Импер'аль", уголъ Кирочной и Михайловскаго просп. Телефонъ № 925. Прiемъ ежедневно: утромъ отъ 8—9 ч., вечеромъ от 4—5½ ч.

(շ.) 1131. 5—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒՊՐԱՎԱՅԻՑ

Չորեքշաբթի, դեկտեմբերի 14-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին նշանակված է աճուրդ կապալով տալու վելօսիպէդներից և մոտոցիկլներից ստացվող քաղաքային տուրքը։

Պայմանները կարելի է տեսնել լի օրերը՝ IV բաժանմունքի դիւանատանը՝ առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև ցերեկվայ ժամը 2-ը։

(ա. օ.) 1150. 3—1

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼԱԲՈՐԱՏՈՐԻԱՆ

Հիմնված 1860 թ.

առաջարկում է նորերս վաճառքի հանված նոր

Պարիզ 1900.

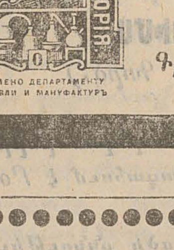

ЗАЯВЛЕНО ДЕПАРТАМЕНТУ ТОРГОВЛИ И МАНУФАКТУРЪ

ԾԱՂԿԵԱՑ Օ-ԴԷ-ԿՕԼՕՆ

„ДИВНАЯ АКАЦIЯ"

„НЕЗАБУДЬ МЕНЯ"

„ВОЛШЕБНАЯ ЛИЛIЯ"

Օրիգինալ ուժեղ, հրաշալի եւ տեւողական հոտ։

ԲԱՐՁՐ ՅԱՏԿՈՒԹԻՒՆ։

Գլխաւոր պահեստը՝ Кавказское Т-во Торговли Аптекарскими Товарами, Тифлисъ, Баку, Батумъ.

519. 8—8

ԼՈՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ ԵՒ ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ

ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ Ս. ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

Բազմաձայն մշակմամբ Ռ. Ղ.-ի։

Ա) Տէր ողորմեայ (Արի Աստուած. 3 №) Քառաձայն խառն խմբի համար: Պարտիտուրան՝ 30 կ.
Բ) Հանգստեան. (Ննջեցելոց կարգի. 8 №) Քառաձայն խառն խմբի համար: Պարտիտուրան՝ 60 կ.

ՆՈՅՆ ՀԵՂԻՆԱԿԻ

Օրհներգ Հայրապետական. «Բարէ քանի հրաշափառ»... Քառաձայն խմբի համար: Պարտիտուրան՝ 40 կ.

Вышли изъ печати и поступили въ продажу:

Пѣснопѣнiя Армянской Церкви

Въ многоголосной обработкѣ Р. К.

Ор. I. „Ари-Астваць" (запричастный, 3 №), для 4-хгол. смѣш. хора. Партитура. 30 к.
Ор. II. Пѣснопѣнiя Панихиды. (8 №), для 4-хгол. смѣш. хора. Партитура. 60 к.

ТОГО-ЖЕ АВТОРА.

Армянская Патрiаршая Кантата „Бабе", для 4-хгол. смѣш. хора. Партитура. 40 к.

Главный складъ изданiй: МОСКВА, Неглинный проѣздъ, 14. Музыкальная Торговля „П. ЮРГЕНСОНЪ". (շ.) 1126. 2—2

ОТКРЫТА ПОДПИСКА на 1912 годъ на ежемѣсячный журналъ

„Инженерное дѣло",

издаваемый при Кавказскомъ Отдѣленiи Императорскаго Русскаго Техническаго Общества въ Тифлисѣ. Подписная цѣна на годъ 7 руб. Предоставляется разсрочка въ два срока: при подпискѣ 4 руб. и къ 1-му мая 3 руб. Подписка принимается въ магазинахъ „Центральн. книжн. торгов." и у Хиддекеля, на Головинскомъ проспектѣ. Принимаются объявленiя въ конторѣ редакцiи, въ помѣщенiи Техническаго Общества: Георгiевская, 4, по понедѣльникамъ и средамъ отъ 12 до 1 ч. дня.

(շ.) 1132. 2—2

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ԱՆՕՆԻՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Աւտոմօբիլայքն հաղորդակցութեան Կովկասում

ԱՒՏՕՄՕԲԻԼՆԵՐԻ ՁՄԵՐԱՅԻՆ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

Նոյեմբերի 2/15-ից 1911 թ.

ԲՈՐԺՈՄԻ, ԱԽԱԼՑԽԱՅԻ եւ ԱԲԱՍԹՈՒՄԱՆԻ միջեւ։

Բորժոմից Ախալցխա մեկնումը ամեն օր, երեկ. ժամը 4-ին։

Ախալցխայից Բորժոմ մեկնումը առաւօտեան ժամը 9-ին։

Ձարթնական մէկ անգամ, **ուրբաթ** օրերը, աւտոմօբիլը կը գնայ մինչև Աբասթուման և կը [illegible]

[illegible]

(կ.չ.կ.) 1066. 4—4